แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ปี ๒๕๖๒
ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย
จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐

จัดทำโดย
นางสาวกัลยารัตน์ บุตรคำโชติ
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย
อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ปี ๒๕๖๖ ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามนี้ จัดทำขึ้นตามโครงการพัฒนาชุมชน ประจำปี ๒๕๖๖–๒๕๗๐ ของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จุดอ่อน - จุดแข็ง - โอกาส-ภาวะคุกคาม (SWOT ANALYSIS) ของตำบล มุ่งเน้นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนให้มากที่สุด ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนแต่ละตำบล ตลอดจนหน่วยงานราชการต่างๆ ในพื้นที่

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ตามโครงการพัฒนาชุมชนฉบับนี้ ผู้จัดทำขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรท้องถิ่นและผู้เข้าร่วมการประชุมทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลและร่วมมือเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนพัฒนาการเกษตรฉบับนี้จะสามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัยดีขึ้นและยั่งยืนสืบไป

นางสาวกัลยารัตน์ บุตรคำโชติ
สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย
มิถุนายน ๒๕๖๕

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญรูป

บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป ๑

๑.๑ ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง ๑

๑.๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ ๑

๑.๑.๒ อาณาเขตติดต่อ ๒

๑.๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง ๓

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic) ๔

๑.๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม ๔

๑.๒.๒ ลักษณะทิศทาง ความลาดชัน ๔

๑.๒.๓ ลักษณะดิน กลุ่มชุดดิน ๕-๗

๑.๓ สภาพภูมิอากาศ ๘

๑.๓.๑ ลักษณะภูมิอากาศ ๘

๑.๓.๒ ฤดูกาล ๙

๑.๓.๓ สถิติปริมาณน้ำฝน ๑๐

๑.๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ ๑๐

๑.๔ เส้นทางคมนาคม ๑๑

๑.๔.๑ ถนนหลวงสายหลัก/สายรอง ๑๑

๑.๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด ๑๒

๑.๕ แหล่งน้ำและระบบชลประทาน ๑๓

๑.๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ๑๓

๑.๕.๒ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ฝายทดน้ำ ๑๔-๑๕

๑.๕.๓ พื้นที่ชลประทาน ๑๖

๑.๖ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ๑๗

๑.๖.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ๑๗

๑.๖.๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด ๑๗-๑๙

๑.๖.๓ รายได้ของประชากรรวม รายได้ต่อหัว ๑๙

๑.๖.๔ จำนวนครัวเรือน แยกชายหญิง ช่วงอายุ ในเมือง/ชนบท ๑๙-๒๐

๑.๖.๕ การศึกษา ๒๐

๑.๖.๖ สาธารณสุข ๒๐

๑.๖.๗ ประเพณีและวัฒนธรรม ๒๐-๒๔

๑.๖.๘ องค์กร/สถาบันต่าง ๆ ๒๔

๑.๗ การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Used) ๒๔

๑.๗.๑ ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหลัก ๆ เช่น ภาค เกษตร อุตสาหกรรม ชุมชนเมืองที่อยู่อาศัยแยกตามเขตการปกครองย่อย ๒๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของตำบลศรีสุข	๒๖
๒.๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของตำบล	๒๖
๒.๑.๑ สถานการณ์การเกษตรในพื้นที่	๒๖-๓๑
๒.๑.๒ ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข	๓๒-๓๘
๒.๒ การจัดทำ TOWS Matrix	๓๙-๔๐
บทที่ ๓ ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล	๔๑
๓.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง)	๔๑
๓.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร	๔๑-๕๔
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ ๑ แสดงการแบ่งเขตการปกครองของตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ๓

ตารางที่ ๒ สภาพปัญหาของทรัพยากรดิน ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ๕

ตารางที่ ๓ แสดงสถิติปริมาณน้ำฝน (ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี, ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งเดือน, จำนวนวันที่ ฝนตกทั้งปี) ในรอบ ๑๐ ปี (๒๕๕๒ – ๒๕๖๑) ของสถานีอุตุนิยมวิทยามหาสารคาม สาขาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ๑๐

ตารางที่ ๔ แสดงสถิติอุณหภูมิต่ำสุด และอุณหภูมิสูงสุด จำแนกเป็นราย ในรอบ ๕ ปี (๒๕๕๗ – ๒๕๖๑) ของสถานีอุตุนิยมวิทยามหาสารคาม สาขาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ๑๑

ตารางที่ ๕ แหล่งน้ำที่สำคัญของตำบลยางท่าแจ้ง

ตารางที่ ๖ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๕๙) จำแนกตามสาขาการผลิต ๑๔

จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๕๙ ๑๘

ตารางที่ ๗ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๕๙) จำแนกตามสาขาการผลิต ๑๘

จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๕๙

ตารางที่ ๘ แสดงรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีรายหมู่บ้าน ตำบลยางท่าแจ้ง

ตารางที่ ๙ ผลผลิต ต้นทุนการผลิต รายได้ ของการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในตำบล ๑๙

ยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ปี ๒๕๕๔/๕๕ ๑๙

ตารางที่ ๑๐ แสดงครัวเรือนและจำนวนประชากรของตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย

จังหวัดมหาสารคาม ๒๐

ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลกลุ่มสถาบันเกษตรกรในตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ๒๔

ตารางที่ ๑๒ สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ ๑๓ แหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลยางท่าแจ้ง ๒๕

ตารางที่ ๑๔ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยว ๒๙

ตารางที่ ๑๕ แสดงข้อมูลการเข้าร่วมโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๑/๖๒ ๓๑

ตำบลยางท่าแจ้ง ๓๒

ตารางที่ ๑๖ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยว

ตารางที่ ๑๗ แสดงปฏิทินการปลูกข้าว ๓๒

ตารางที่ ๑๘ แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย ๓๓

จังหวัดมหาสารคาม ๓๔

ตารางที่ ๑๙ จุดรับซื้อข้าวในพื้นที่ใกล้เคียง

ตารางที่ ๒๐ แสดงประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาและแนวทางการแก้ไข ๓๕

ตารางที่ ๒๑ แสดงการวิเคราะห์ TOWS Matrix สภาพแวดล้อม อำเภอโกสุมพิสัย ๓๗

จังหวัดมหาสารคาม ๓๙

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ ๑ ที่ตั้งอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ๑

ภาพที่ ๒ อาณาเขตติดต่อ ๒

ภาพที่ ๓ การแบ่งเขตการปกครองตำบลยางท่าแจ้ง ๓

ภาพที่ ๔ สภาพพื้นที่บริเวณตำบลยางท่าแจ้ง ๔

ภาพที่ ๕ แผนที่กลุ่มชุดดิน ตำบลยางท่าแจ้ง(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๗
(http://gisinfo.ldd.go.th/)

ภาพที่ ๖ อุณหภูมิเฉลี่ย (ที่มา : กรมอุตุวิทยา ๒๕๖๒) ๘

ภาพที่ ๗ เส้นทางคมนาคม (ที่มา : ระบบแผนที่ส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร) ๑๒

ภาพที่ ๘ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด ๑๓
(ที่มา : ระบบแผนที่ส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร)

ภาพที่ ๙ แหล่งน้ำธรรมชาติบริเวณตำบลยางท่าแจ้ง ๑๖

ภาพที่ ๑๐ อ่างเก็บน้ำและพื้นที่ชลประทาน ๑๗
(ที่มา : กรมชลประทาน)

ภาพที่ ๑๑ แสดงอาณาเขตของลุ่มแม่น้ำชี ๒๖

ภาพที่ ๑๒ แสดงพื้นที่ลุ่มแม่น้ำพอง ๒๗

ภาพที่ ๑๓ แสดงพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงหนองหวาย ๒๘

ภาพที่ ๑๔ ระดับความเหมาะสมในการปลูกข้าว (ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๕๙) ๓๑

ภาพที่ ๑๕ ที่ตั้งจุดรับซื้อข้าว (ที่มา : การสำรวจ, ๒๕๖๒) ๓๔

ภาพที่ ๑๖ ข้อมูลจากการวาดแปลง ๓๖

ภาพที่ ๑๗ ข้อมูลการวาดแปลง (ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๒ ๓๖

บทที่ ๑
ข้อมูลสภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

๑.๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

ตำบลยางท่าแจ้งตั้งอยู่ทางทิศเหนือ ของอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีทางหลวงหมายเลข 2391 บ้านเชียงยืน-บ้านกูทอง ห่างจากที่ว่าการอำเภอโกสุมพิสัย 17 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 21,142 ไร่ ได้รับการประกาศจากกรมปกครองกระทรวงมหาดไทยให้ตั้งเป็นตำบลเมื่อปี พ.ศ. 2539 โดยแยกออกจากตำบลเขื่อนเดิมมีหมู่บ้าน จำนวน 9 หมู่บ้าน ต่อมาบ้านยางท่าแจ้งหมู่ที่ 7 ได้ขอแยกหมู่บ้านออกตั้งเป็นหมู่ที่ 10 ปัจจุบันตำบลยางท่าแจ้งแบ่งการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

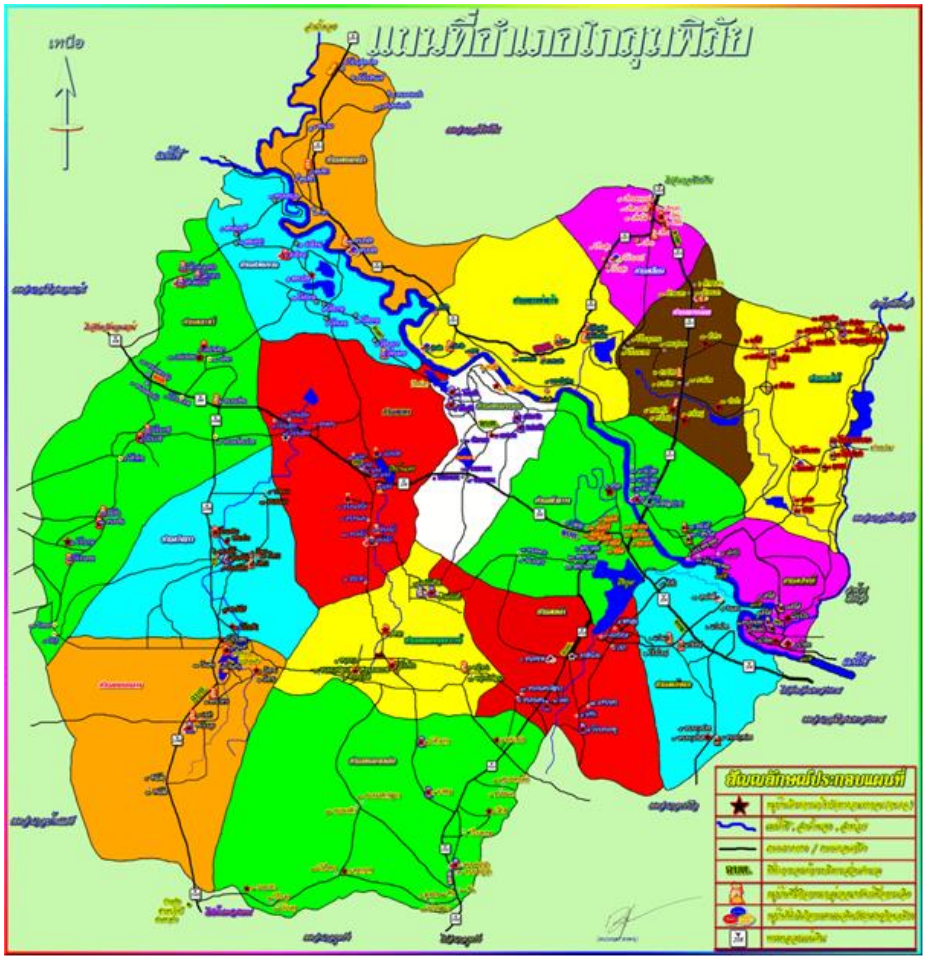

ภาพที่ ๑ ที่ตั้งอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๑.๑.๒ อาณาเขตติดต่อ

ตำบลยางท่าแจ้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอโกสุมพิสัยไปทางทิศเหนือประมาณ ๑๗ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเขื่อน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามและ ตำบลนาทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหนองบอนและตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหนองบัวและตำบลโพนงาม อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ ๒ อาณาเขตติดต่อ

๑.๑.๑ การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๐ หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง (ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ แสดงการแบ่งเขตการปกครองของตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้นำหมู่บ้าน	เบอร์โทรศัพท์	หมายเหตุ
๑	บ้านสำโรง	นายพิจิต หาสีโน	๐๘๕-๓๐๑๗๘๙๘	
๒	บ้านปลาเดิด	นายยุทธนา สุขประทุม	๐๙๔-๓๖๗๗๕๙๐	
๓	บ้านปลาปัด	นายกฤษดา เถื่อนนาดี	๐๘๔-๖๐๐๗๔๗๙	
๔	บ้านท่าศาลา	นายอมรรัตน์ โอรักษ์	๐๖๑-๗๗๖๓๖๘๖	กำนัน
๕	บ้านโนนเมือง	นายชัยชนะ อันเณร	๐๘๔-๕๑๗๕๓๒๒	
๖	บ้านสว่าง	นายสมพงษ์ อินทร์เสาร์	๐๘๒-๑๐๖๑๒๑๓	
๗	บ้านยางท่าแจ้ง	นายนพดล ปะริเตสัง	๐๘๗-๒๒๙๙๙๕๔	
๘	บ้านหนองบัวเรียน	นายประธาน แสนเห็มทอง	๐๘๔-๕๑๗๖๑๑๒	
๙	บ้านโนนเมือง	นายอุเทน ดรบัณฑิต	๐๘๗-๔๘๖๒๗๖๑	
๑๐	บ้านยางท่าแจ้ง	นายนิพล จิตบุตร	๐๘๒-๕๑๙๙๐๓๒	

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอโกสุมพิสัย กรมการปกครอง (เมษายน ๒๕๖๔)

ภาพที่ ๓ **การแบ่งเขตการปกครอง**

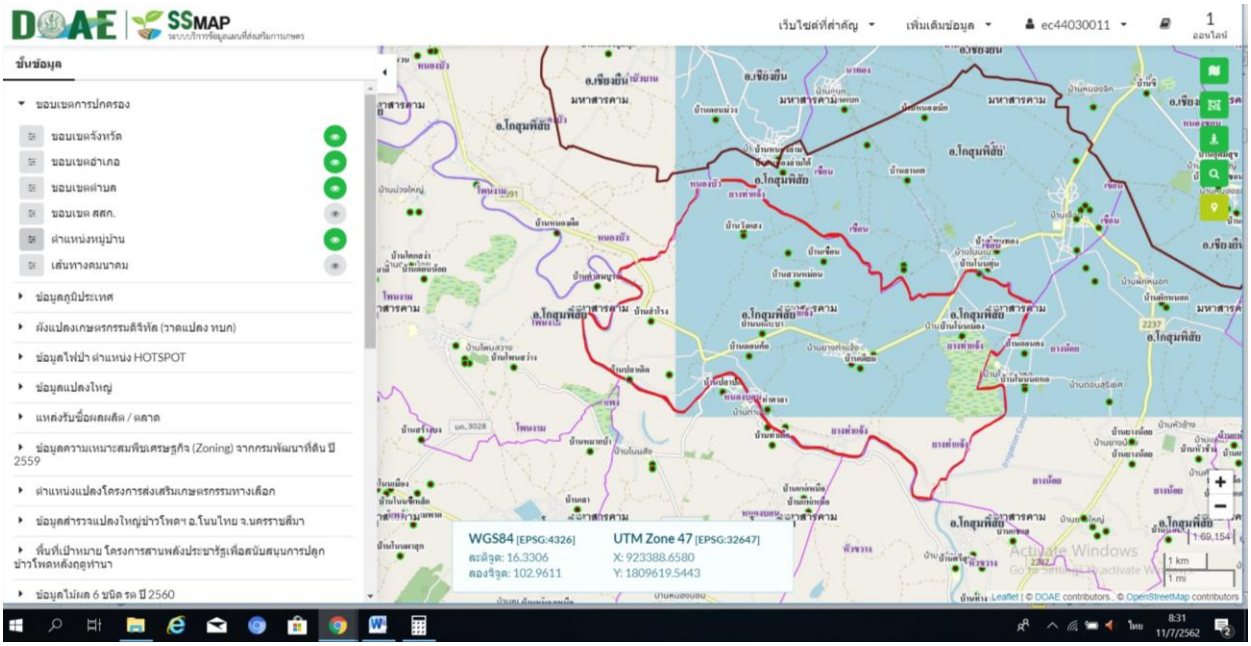

๑.๒ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)

๑.๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

ตำบลยางท่าแจ้ง สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มลงมาจากทางด้านทิศใต้และตะวันออก ส่วนทิศเหนือเป็นที่ดอนเล็กน้อย ระดับความสูงประมาณ 150 เมตรจากระดับน้ำทะเล

2.1.3 พื้นที่ป่า

พื้นที่ป่าของตำบลยางท่าแจ้งมีอยู่น้อยเนื่องจากพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มเหมาะในการทำนา จะมีพื้นที่ป่าอยู่ริมฝั่งแม่น้ำชี และพื้นที่ที่เป็นดอนปู่ตา โดยมีพื้นที่ป่าอยู่ประมาณ 483 ไร่ ที่หมู่ 1, 2, 3, 6, 7, 8 และ 10

2.1.4 ภูมิอากาศ

ตำบลยางท่าแจ้งมีลักษณะอากาศ แบบมรสุมเขตร้อน (Tropical Monsoon climate) ในช่วงฤดูร้อนจะมีอากาศร้อนอบอ้าว ในช่วงมรสุมฤดูร้อนจะได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งทำให้เกิดฝนตกสำหรับปริมาณน้ำฝนที่พื้นที่บริเวณจังหวัดได้รับนั้น ส่วนมากจะเกิดจากผลกระทบของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนผ่านประเทศเวียดนามและเข้าสู่ประเทศไทย

๑.๒.๒ ลักษณะทิศทาง ความลาดชัน

ตำบลยางท่าแจ้งหนอง สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มลงมาจากทางด้านทิศใต้และตะวันออก ส่วนทิศเหนือเป็นที่ดอนเล็กน้อย ระดับความสูงประมาณ ๑๕๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล

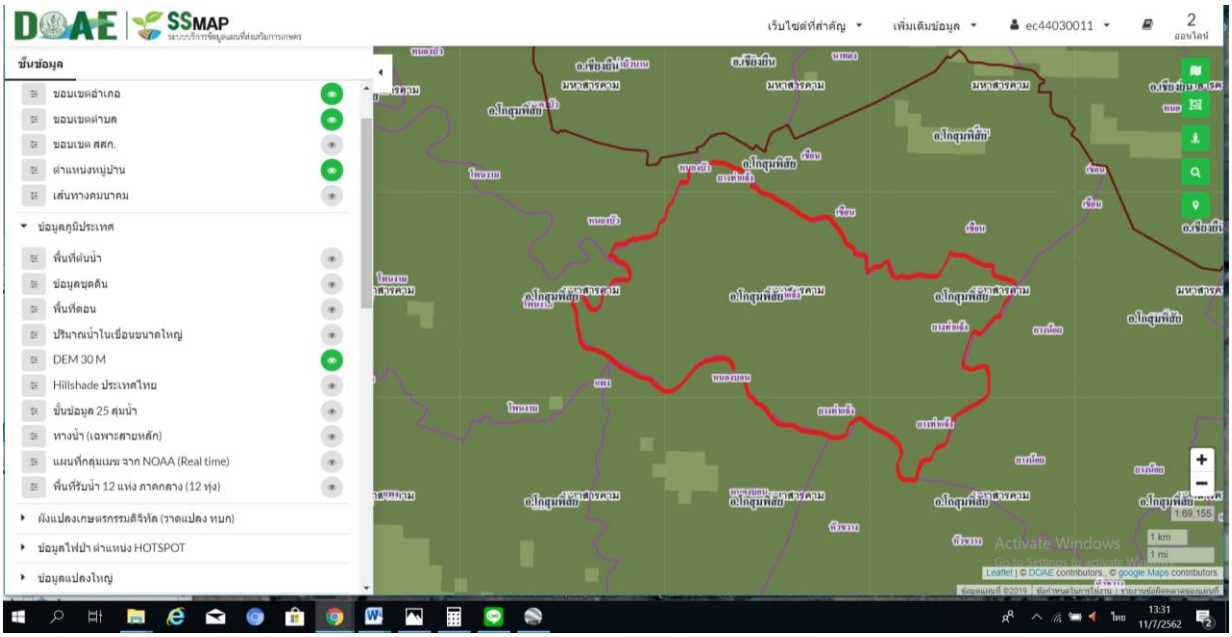

ภาพที่ ๔ สภาพพื้นที่บริเวณตำบลยางท่าแจ้ง

๑.๒.๓ ลักษณะดิน กลุ่มชุดดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดิน โดยส่วนมาตรฐานการสำรวจจำแนกดินและที่ดิน สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน (๒๕๕๐) พบว่าทรัพยากรดินในตำบลเขวาไร่มี ๖ กลุ่มชุดดิน คือ กลุ่มชุดดินที่ ๔ จำนวน ๑๕๒๒๙.๓๐ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๗ จำนวน ๘๒๖.๐๘ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๑๗ จำนวน ๑๓๕.๔๒ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ จำนวน ๑,๓๘๖.๑๘ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๓๘ จำนวน ๑๐๓.๙๘ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๒๐ จำนวน ๒๐๗๗.๖๒ ไร่ และในที่นี้ยังมีพื้นที่เบ็ดเตล็ดซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตรหรือไม่สามารถทำการเกษตรได้ เช่นชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง จำนวน ๖๘๘.๓๒ ไร่ แหล่งน้ำจำนวน ๒๔๙๙.๖๔ ไร่ เป็นต้น

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่าลักษณะดินที่เป็นปัญหาหลักต่อการทำการเกษตรของตำบลนี้ คือ ดินตื้น ซึ่งพบในที่ดอน นอกจากนี้ยังพบปัญหาอื่นๆ รายละเอียดดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ สภาพปัญหาของทรัพยากรดิน ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

สภาพพื้นที่	สภาพปัญหา/ลักษณะพื้นที่	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ลุ่ม	- กลุ่มชุดดินที่ ๔ กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำที่มีอายุยังน้อย โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็งและแตกระแหง	๑๙๘๙.๐๓ ไร่	**๑๕.๖๐**

สภาพพื้นที่	**สภาพปัญหา/ลักษณะพื้นที่**	**เนื้อที่ (ไร่)**	**ร้อยละ**
พื้นที่ลุ่ม	-กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ กลุ่มดินร่วนละเอียดลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำปัญหา ดินปนทราย เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายและดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในบริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับชะล้างพังทลายของหน้าดิน	๑๓๘๖.๑๘ ไร่	**๑๐.๘๗**
พื้นที่ลุ่ม	-กลุ่มชุดดินที่ ๗ ไร่ กลุ่มดินเหนียวลึกมากทีเกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกิริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ปัญหา โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็ง ทำให้ไถพรวนยาก ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชทีไม่ชอบน้ำ	๑๓๕.๔๒ ไร่	**๑.๐๖**
พื้นที่ลุ่ม	-กลุ่มชุดดินที่ ๑๗ กลุ่มดินร่วนหยาบทีเกิดจากตะกอนลำน้ำ มีชันแน่นทึบภายในความลึก ๑๐๐ ซม. จากผิวดิน ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นด่างเล็กน้อย การระบายน้ำค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำปัญหา เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายทีมีชันดานภายในความลึก ๑๐๐ ซม. จากผิวดิน ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนน้ำนาน และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชทีไม่ชอบน้ำ	๓๘๗๑.๑๓ ไร่	**๓๐.๓๖**
พื้นที่ลุ่ม	-กลุ่มชุดดินที่ ๓๘ กลุ่มดินร่วนหยาบลึกถึงลึกมากทีเกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดเนื้อหยาบ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดหรือเป็นกลาง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำปัญหา เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย พืชทีปลูกมีโอกาสเสียงต่อการขาดแคลนน้ำได้ง่าย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดินโดยเฉพาะบริเวณทีมีความลาดชันสูง	๑๐๓.๙๘ ไร่	**๐.๘๑**

สภาพพื้นที่	**สภาพปัญหา/ลักษณะพื้นที่**	**เนื้อที่ (ไร่)**	**ร้อยละ**
พื้นที่ลุ่ม	-**กลุ่มชุดดินที่ ๒๐** กลุ่มดินร่วนหยาบลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำเนื้อหยาบ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง การระบายน้ำเลวถึงค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำปัญหา เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนน้ำนาน และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ	๒๐๗๗.๖๒ ไร่	**๑๖.๓๐**
รวม		**๙,๕๖๓.๓๖**	๗๕
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	แหล่งน้ำ	๖๘๘.๓๒ ไร่	๕.๔๐
	พื้นที่ชุมชน	๒๔๙๙.๖๔ ไร่	๑๙.๖๐
รวม		**๓,๑๘๗.๙๖**	๒๕
เนื้อที่รวมทั้งตำบล		**๑๒,๗๕๑.๓๒**	**๑๐๐**

ภาพที่ ๖ แผนที่กลุ่มชุดดิน ตำบลยางท่าแจ้ง
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน http://gisinfo.ldd.go.th/)

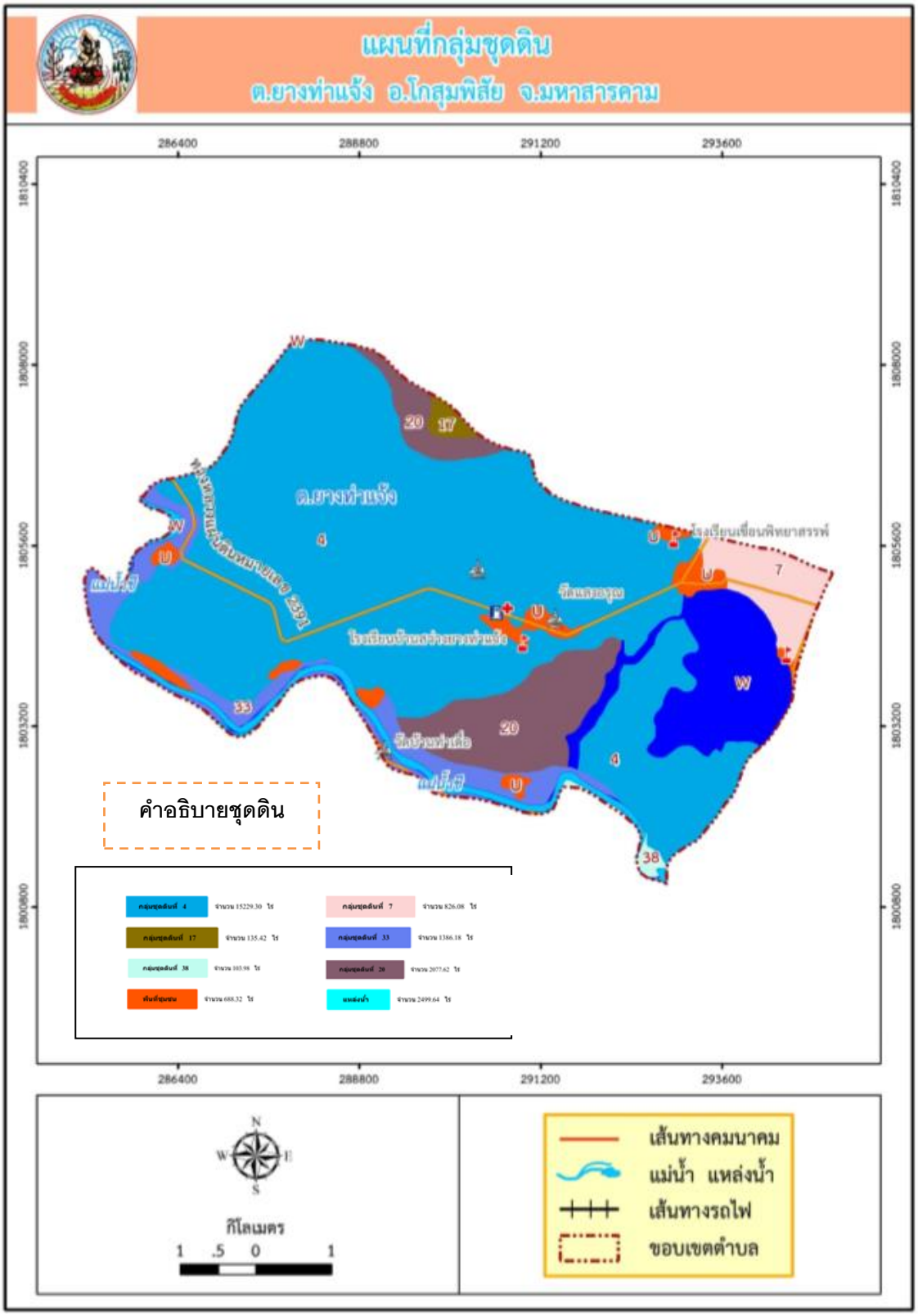

ภาพที่ ๕ แผนที่กลุ่มชุดดิน ตำบลยางท่าแจ้ง
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน http://gisinfo.ldd.go.th/)

๑.๓ สภาพภูมิอากาศ

๑.๓.๑ ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพดินฟ้าอากาศของจังหวัดมหาสารคาม มีความแตกต่างจากจังหวัดอื่นที่อยู่เขตรอบนอกของภาค เพราะมหาสารคามอยู่ตรงกึ่งกลางภาคในเขตที่เรียกว่าเป็นเขตเงาฝนจึงมีฝนน้อย กว่าจังหวัดอื่น ๆ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของมหาสารคาม ๑,๑๐๗.๙ มม. ต่อปี แต่ในระยะเดือนสิงหาคมถึงกันยายน อันเป็นช่วงที่มักจะมีดีเปรสชั่นเกิดขึ้นในทะเลจีนใต้และเคลื่อนผ่านเข้ามา ในภาคอีสานนั้น มหาสารคามมักจะประสบภาวะฝนตกหนักและน้ำท่วม บางทีฝนตกพรำ ๆ ติดต่อกันหลายวัน จังหวัดมหาสารคามมีลักษณะอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน (Tropical Monsoon Climate) ในช่วงฤดูร้อนจะมีอากาศร้อนอบอ้าว ในช่วงมรสุมฤดูร้อนจะได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งทำให้เกิดฝนตก สำหรับปริมาณน้ำฝนที่พื้นบริเวณจังหวัดได้รับนั้น ส่วนมากจะเกิดจากผลกระทบของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนผ่านประเทศเวียดนามและเข้าสู่ประเทศไทย ลักษณะภูมิอากาศมี ๓ ฤดู เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

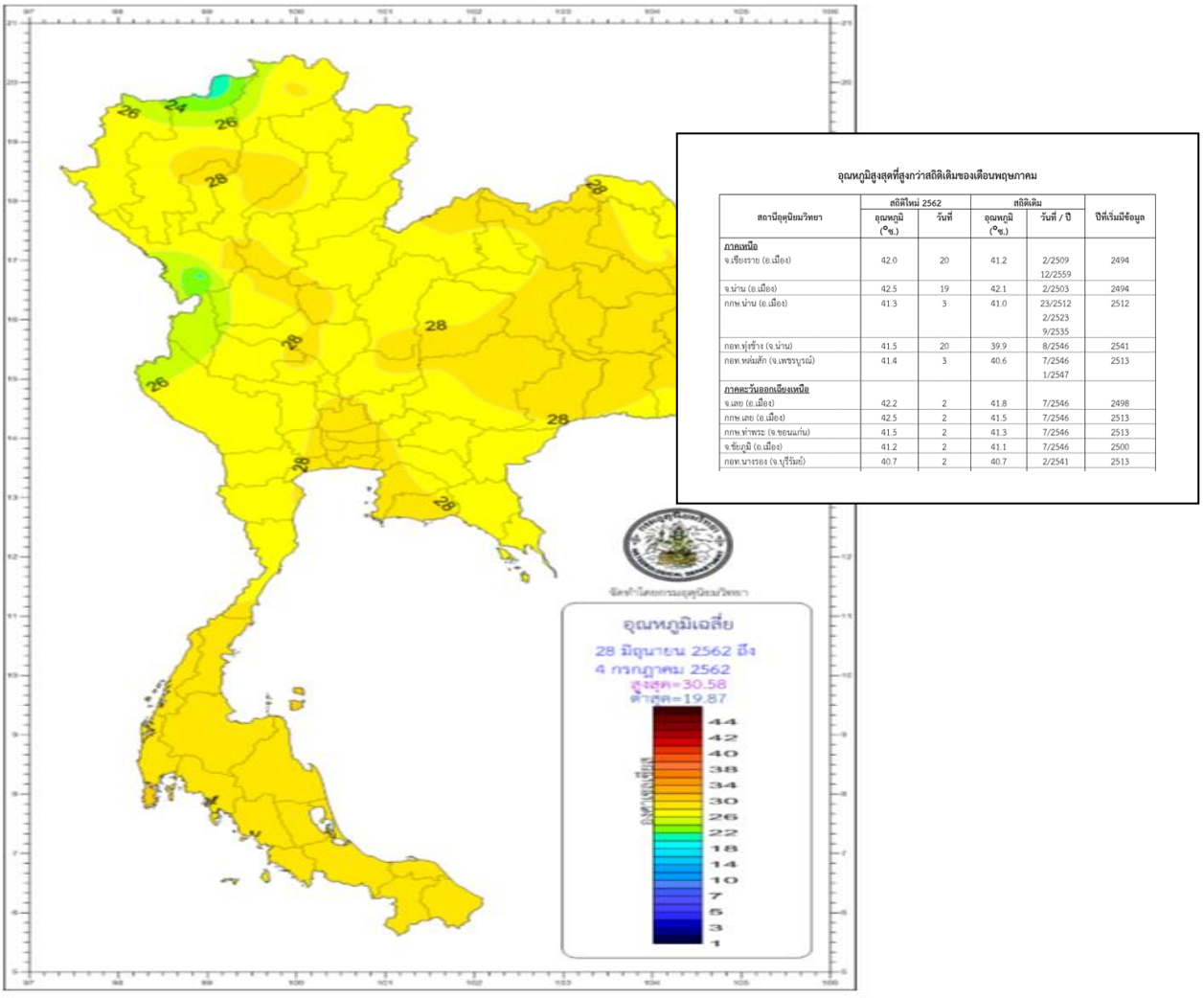

อุณหภูมิสูงสุดที่สูงกว่าสถิติเดิมของเดือนพฤษภาคม

สถานีอุตุนิยมวิทยา	สถิติใหม่ 2562		สถิติเดิม		ปีที่เริ่มมีข้อมูล
	อุณหภูมิ (°ซ.)	วันที่	อุณหภูมิ (°ซ.)	วันที่ / ปี	
ภาคเหนือ					
จ.เชียงราย (อ.เมือง)	42.0	20	41.2	2/2509 12/2559	2494
จ.น่าน (อ.เมือง)	42.5	19	42.1	2/2503	2494
กกษ.น่าน (อ.เมือง)	41.3	3	41.0	23/2512 2/2523 9/2535	2512
กอท.ทุ่งช้าง (จ.น่าน)	41.5	20	39.9	8/2546	2541
กอท.หล่มเสัก (จ.เพชรบูรณ์)	41.4	3	40.6	7/2546 1/2547	2513
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
จ.เลย (อ.เมือง)	42.2	2	41.8	7/2546	2498
กกษ.เลย (อ.เมือง)	42.5	2	41.5	7/2546	2513
กกษ.ท่าพระ (จ.ขอนแก่น)	41.5	2	41.3	7/2546	2513
จ.ชัยภูมิ (อ.เมือง)	41.2	2	41.1	7/2546	2500
กอท.นารอง (จ.บุรีรัมย์)	40.7	2	40.7	2/2541	2513

ภาพที่ ๖ อุณหภูมิเฉลี่ย
(ที่มา : กรมอุตุวิทยา ๒๕๖๔)

๑.๓.๒ ฤดูกาล

ฤดูกาลของจังหวัดมหาสารคาม พิจารณาตามลักษณะของลมฟ้าอากาศของประเทศไทย สามารถแบ่งออก ได้เป็น ๓ ฤดู ดังนี้

ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทยและบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีนที่มีคุณสมบัติเย็นจะแผ่ลงปก คลุมประเทศไทยตอนบนในช่วงดังกล่าว ท้าให้อากาศโดยทั่วไปบริเวณจังหวัดมหาสารคามจะหนาวเย็นและแห้ง โดยมีอากาศหนาวจัดในบางวัน โดยเฉพาะในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคมจะเป็นช่วงที่มีอากาศหนาวเย็นมากที่สุด

ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นที่มีอากาศร้อนอบอ้าว โดยทั่วไป โดยเฉพาะเดือนเมษายนจะเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวที่สุดของปี

ฤดูฝน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเอา ความชื้นจากทะเลและมหาสมุทรมาปกคลุมประเทศไทย โดยมีร่องความกดอากาศต่ำที่พาดอยู่บริเวณภาคใต้ของ ประเทศไทยจะเลื่อนขึ้นมาพาดผ่านบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ท้าให้อากาศเริ่ม ชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป โดยเฉพาะเดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีฝนตกชุก หนาแน่นมากที่สุดในรอบปี แต่อย่างไรก็ตามนอกจากปัจจัยดังกล่าวที่ให้มีฝนตกชุกแล้วยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลของพายุ หมุนเขตร้อนที่เคลื่อนตัวเข้าใกล้หรือเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงดังกล่า

๑.๓.๓ สถิติปริมาณน้ำฝน

เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือล้อมรอบไปด้วยเทือกเขา โดยมีเทือกเขาเพชรบูรณ์อยู่ทางทิศตะวันตก และเทือกเขาดงพญาเย็นอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นแนวกันไม่ให้มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าปก คลุมบริเวณจังหวัดมหาสารคามได้เต็มที่ในช่วงฤดูฝนท้าให้กลุ่มฝนส่วนใหญ่จะพัดไปตกทางด้านตะวันตกและด้านใต้ของ เทือกเขา ท้าให้ปริมาณฝนเฉลี่ยตลอดปีของจังหวัดมาสารคามอยู่ระหว่าง ๑๐๐๐-๑๒๐๐ มิลลิเมตร โดยปริมาณฝน เฉลี่ย ๑๒๐๑.๙ มิลลิเมตร และจ้านวนวันที่ฝนตก ๑๐๒ วัน โดยเดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกมากที่สุดในรอบปี ปริมาณฝนมากที่สุดใน ๑ วัน เคยวัดได้ ๑๘๒.๓ มิลลิเมตร เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๕

จากสถิติน้ำฝนที่วัดโดยสถานีอุตุนิยมวิทยาสาขาอำเภอโกสุมพิสัย ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ – ๒๕๖๑ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีโดยแยกเป็นรายเดือนดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ แสดงสถิติปริมาณน้ำฝน (ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี, ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งเดือน, จำนวนวันที่ ฝนตกทั้งปี) ในรอบ ๑๐ ปี (๒๕๕๒ – ๒๕๖๑) ของสถานีอุตุนิยมวิทยามหาสารคาม สาขาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ปี เดือน	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561
ม.ค.	0	28.5	0	73.9	4.1	0	0	40.8	6.4	1.9
ก.พ.	1.6	2.2	63.1	0.1	0	0	30.7	0	0.1	7.3
มี.ค.	60.8	0.7	10.2	2.1	25.1	62.5	16.1	1.4	129.8	59.9
เม.ย.	50	162.2	37.4	172.2	26.3	135.2	22.4	141.1	43.8	188.8
พ.ค.	154	83.3	190.5	414.9	203.4	118.3	24.8	169.6	324.9	217.7
มิ.ย.	128.1	162.8	64.9	59.9	68	133	174.4	233.8	134	149.3
ก.ค.	347.9	124.1	375.9	103.5	191	224.2	208	258	452.9	245.3
ส.ค.	252.6	269.1	167.5	362.3	217.9	357.5	176.8	355.9	256.3	153.9
ก.ย.	266.4	215	385.3	157.5	347.5	436.2	150.9	376.7	194.7	158.4
ต.ค.	65.8	91	70.6	78.8	51.1	24.3	83.7	118.6	343.1	23.6
พ.ย.	1.5	0	0.4	9.1	4.6	0.7	1.3	33.9	1	27.4
ธ.ค.	3.6	2.2	0	0	17.7	0	0	0	4.2	0
ฝนรวมทั้งปี (มิลลิเมตร)	1332.3	995.1	1365.8	1434.4	1156.7	1491.9	889.1	1729.8	1891.2	1233.5
เฉลี่ย (มิลลิเมตร)	111	82.9	113.82	119.53	40.08	124.33	74.09	144.15	157.6	102.80

ที่มา สถานีอุตุนิยมวิทยาสาขาอำเภอโกสุมพิสัย

๑.๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

อุณหภูมิ อุณหภูมิต่ำสุดอยู่ที่ ๑๘ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือนมกราคมและธันวาคม อุณหภูมิสูงสุดอยู่ที่ ๓๖ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือนเมษายน และอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีมีค่า ๒๗ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ร้อยละ ๑๘

อุณหภูมิเฉลี่ย

อุณหภูมิเฉลี่ยในปี พ.ศ.๒๕๕๙ ต่ำสุด ๑๕.๕๐ องศาเซลเซียส สูงสุด ๔๒.๕๐ องศาเซลเซียส
อุณหภูมิเฉลี่ยในปี พ.ศ.๒๕๖๐ ต่ำสุด ๒๓.๖๐ องศาเซลเซียส สูงสุด ๓๙.๘๐ องศาเซลเซียส
อุณหภูมิเฉลี่ยในปี พ.ศ.๒๕๖๑ ต่ำสุด ๒๒.๐๐ องศาเซลเซียส สูงสุด ๔๐.๓๐ องศาเซลเซียส

ตารางที่ ๔ แสดงสถิติอุณหภูมิต่ำสุด และอุณหภูมิสูงสุด จำแนกเป็นราย ในรอบ ๕ ปี (๒๕๕๗ – ๒๕๖๑) ของสถานีอุตุนิยมวิทยามหาสารคาม สาขาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ปี / เดือน	2557		2558		2559		2560		2561	
	อุณหภูมิต่ำสุด	อุณหภูมิสูงสุด	อุณหภูมิต่ำสุด	อุณหภูมิสูงสุด	อุณหภูมิต่ำสุด	อุณหภูมิสูงสุด	อุณหภูมิต่ำสุด	อุณหภูมิสูงสุด	อุณหภูมิต่ำสุด	อุณหภูมิสูงสุด
ม.ค.	14.5	29.4	15.8	30.5	19.2	31.3	20.2	31.8	19.1	31.2
ก.พ.	19.9	33.0	20.0	32.6	16.7	31.7	18.8	32.9	18.8	31.4
มี.ค.	24.0	36.7	24.5	35.5	23.1	37.1	23.1	35.0	22.3	33.9
เม.ย.	25.3	36.3	24.4	37.1	27.0	39.9	24.7	36.4	23.7	34.9
พ.ค.	25.9	36.2	26.2	37.6	26.2	37.4	25.3	34.4	24.6	35.0
มิ.ย.	25.7	35.3	25.7	35.9	25.7	35.3	25.6	34.1	25.2	34.5
ก.ค.	25.3	33.1	25.2	33.4	25.1	33.6	24.6	32.4	25	32.5
ส.ค.	24.7	33.0	24.9	33.0	25.3	33.5	25.1	33.6	24.9	32.3
ก.ย.	24.2	33.1	24.9	32.8	24.7	32.4	25.2	33.5	24.5	33.6
ต.ค.	23.3	32.9	23.4	32.1	24.4	33.0	23.5	32.0	23.6	33.8
พ.ย.	21.4	33.2	22.7	33.8	22.0	32.8	21.9	31.9	21.7	33.2
ธ.ค.	17.9	30.4	20.1	32.6	19.3	31.1	18.3	29.9	20.2	32.6
อุณหภูมิเฉลี่ย	22.68	33.55	23.15	33.91	23.23	34.09	23.03	33.16	22.8	33.24

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาสาขาอำเภอโกสุมพิสัย

๑.๔ เส้นทางคมนาคม

๑.๔.๑ ถนนหลวงสายหลัก/สายรอง

การคมนาคมของตำบลยางท่าแจ้งสะดวกใช้ได้ตลอดปีมีถนนลาดยางผ่านทุกหมู่บ้าน สามารถเดินทางได้ 3 ทาง คือ

- เดินทางผ่านบ้านเขื่อน ตำบลเขื่อน เข้าบ้านโพนงาม ตำบลยางท่าแจ้ง
- เดินทางผ่านบ้านยางท่าน้อย-บ้านโพนนกหอ ตำบลยางน้อย เข้าบ้านโนนเมือง
- เดินทางผ่านบ้านท่างาม บ้านแก่งโกสุม ตำบลหัวขวาง เข้าบ้านหนองบัวเรียน ตำบลยางท่าแจ้ง

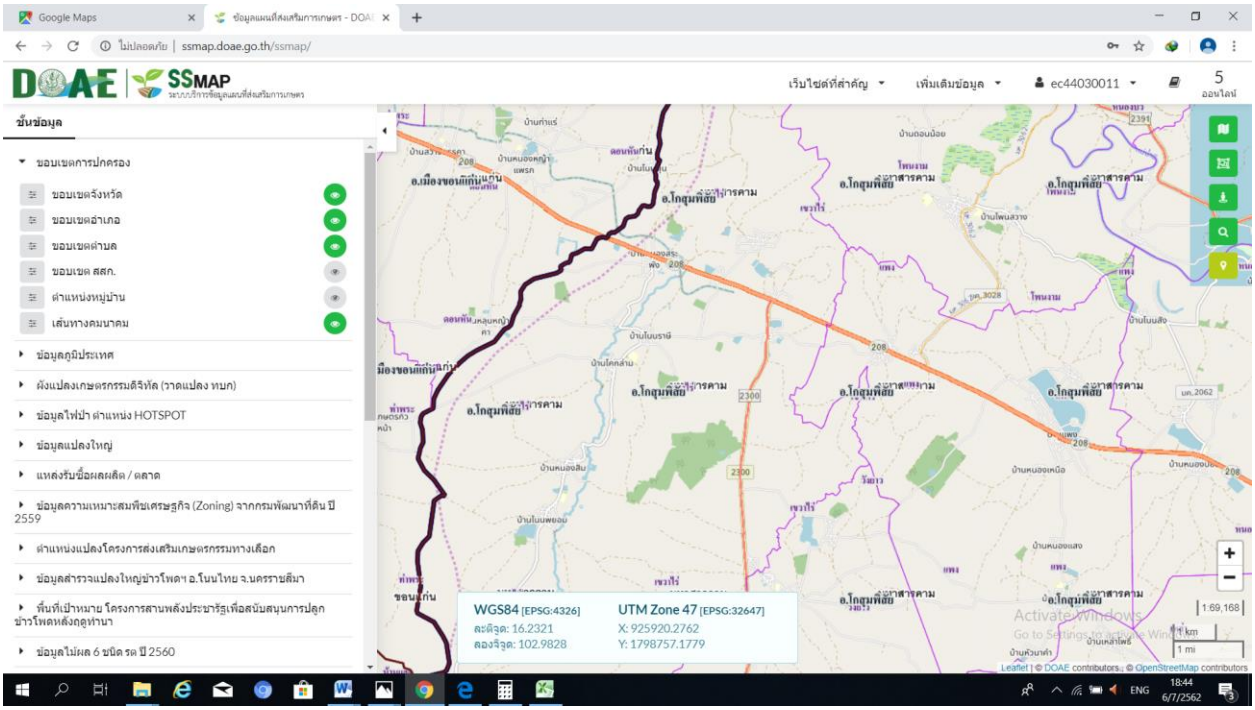

ภาพที่ ๗ เส้นทางคมนาคม

(ที่มา : ระบบแผนที่ส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร)

๑.๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด

การเดินทางจากอำเภอโกสุมพิสัยเดินทางไปยังจังหวัดขอนแก่น ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๘ เดินทางไปยังจังหวัดมหาสารคาม ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๘ เชื่อมต่อถนนหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๓ เดินทางไปยังจังหวัดร้อยเอ็ด ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๒ เดินทางไปยังจังหวัดกาฬสินธุ์ และใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๙ เดินทางไปยังจังหวัดสุรินทร์ รายละเอียดดังภาพที่ ๙

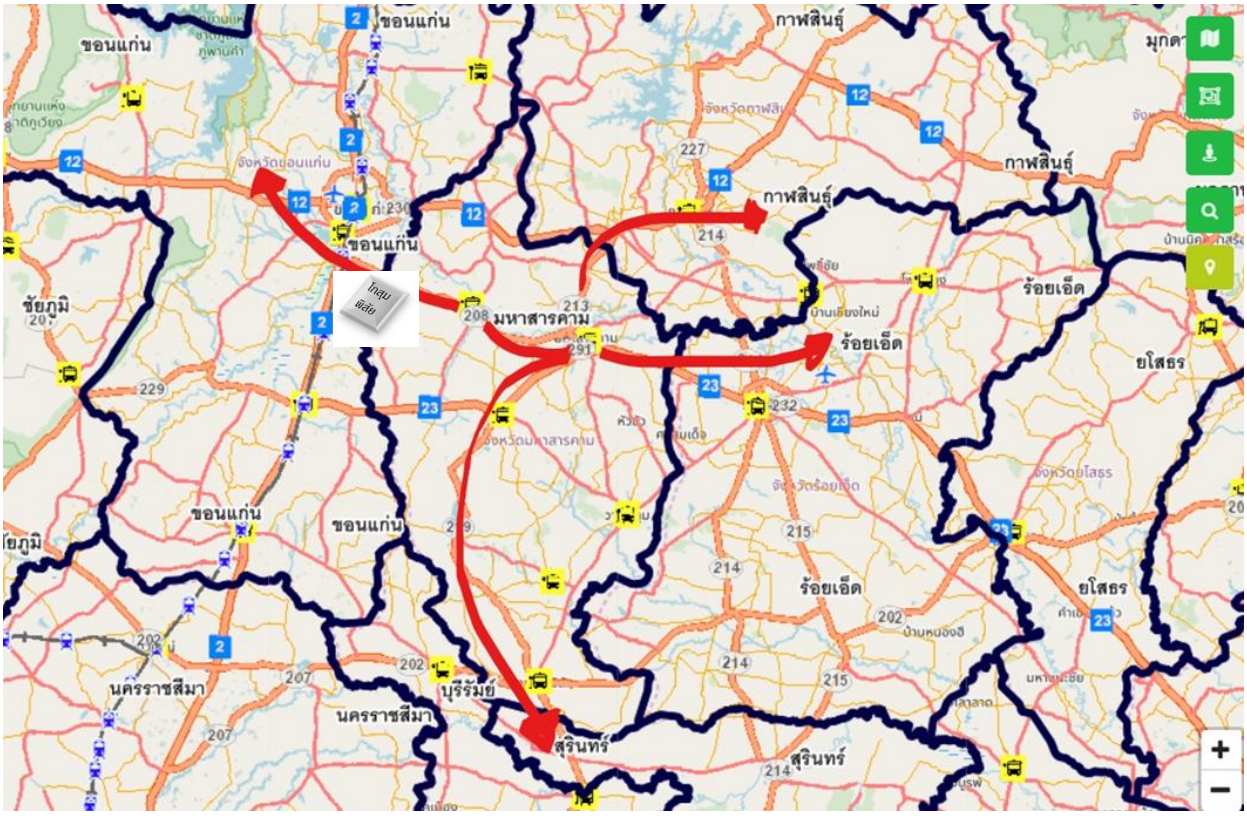

ภาพที่ ๘ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด
(ที่มา : ระบบแผนที่ส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร)

๑.๕ แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

๑.๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง

- แหล่งน้ำธรรมชาติ

๑. แม่น้ำชี ตำบลยางท่าแจ้งมีแม่น้ำชีไหลผ่าน ๕ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๑, ๒, ๓, ๔ และ ๘ การใช้ประโยชน์จะใช้ปลูกพืชผักในหน้าแล้งและเป็นแหล่งประมง

๒. หนองเบ็ญเครือ อยู่ที่หมู่ ๕ มีพื้นที่ ๒,๗๘๓ ไร่ ใช้ในการปลูกพืชฤดูแล้ง เช่น นาปรัง พืชผักและเป็นแหล่งประมง

๓. หนองบ่อแจ้งและหนองเลิง อยู่ที่หมู่ ๑ ใช้ปลูกพืชผักและอุปโภค

๔. ห้วยปลาปัด อยู่หมู่ที่ ๓ ใช้ปลูกพืชผักและอุปโภค

๕. หนองเลิง อยู่หมู่ที่ ๒ และ ๓ ใช้ปลูกพืชผักและอุปโภค

๖. หนองบัว อยู่หมู่ที่ ๔ ใช้ปลูกพืชผักและอุปโภค

๗. ห้วยซัน อยู่หมู่ที่ ๕ และ ๘ ใช้ปลูกพืชผักและทำนาปรัง

๘. หนองบักจี้น อยู่หมู่ที่ ๖ ใช้ปลูกพืชผัก

๙. หนองหวาย อยู่หมู่ที่ ๗ ใช้ปลูกพืชผัก

๑๐. หนองหล่ม อยู่หมู่ที่ ๑๐ ใช้ปลูกพืชผัก

- แหล่งน้ำสร้างขึ้น

๑. คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R) ไหลจากทิศเหนือของบ้านแบก หมู่ ๑ และ ๒ ตำบลนาทอง อำเภอเชียงยืน ผ่านพื้นที่บ้านสว่างหมู่ ๖ บ้านยางท่าแจ้งหมู่ ๗ บ้านปลาปัดหมู่ ๓ บ้านท่าศาลาหมู่ ๔ บ้านปลาเดิดหมู่ ๒ และบ้านสำโรงหมู่ ๑ และไหลลงห้วยน้ำเค็ม

๒. คลอง ๑ ขวา-๑ ขวา-๑๑ ขวา (๑R-๑R-๑R) ไหลผ่านพื้นที่บ้านยางท่าแจ้งหมู่ ๗

๓. คลอง ๑ ซ้าย-๑๑ ขวา (๑L-๑๑R) แยกออกจากคลอง ๑๑ ขวา ไหลผ่านบ้านโนนเมือง

๔. คลอง ๒ ขวา-๑๑ ขวา (๒R-๑๑R) แยกออกจากคลอง ๑๑ ขวา ไหลผ่านบ้านยางท่าแจ้งหมู่ ๗ บ้านสว่างหมู่ ๖

๕. คลอง ๒ ซ้าย-๑๑ ขวา (๒L-๑๑R) แยกจากคลอง ๑๑ ขวา ไหลผ่านบ้านยางท่าแจ้งหมู่ ๗ บ้านท่าศาลาหมู่ ๔ และบ้านหนองบัวเรียนหมู่ ๘

๖. คลอง ๓ ขวา-๑๑ ขวา (๓R-๑๑R) แยกออกจากคลอง ๑๑ ขวา ไหลผ่านบ้านหนองบัวเรียนหมู่ ๘ บ้านโพนเมืองหมู่ ๕ และไหลลงหนองเบ็ญเครือ

แหล่งน้ำ มีทั้งแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้นแสดงดังตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ แหล่งน้ำที่สำคัญของตำบลยางท่าแจ้ง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อแหล่งน้ำ	ความเหมาะสม	แหล่งน้ำธรรมชาติ	แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น
๑	บ้านสำโรง	- แม่น้ำชี	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- หนองบ่อแจ้ง	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- หนองเลิง	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมดี		✓
๒	บ้านปลาเดิด	- แม่น้ำชี	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- หนองเลิง	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมดี		✓
๓	บ้านปลาปัด	- แม่น้ำชี	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- หนองเลิง	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๔	บ้านท่าศาลา	- หนองบัว	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- แม่น้ำชี	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๒ ซ้าย-๑๑ ขวา (๒L-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
๕	บ้านโนนเมือง	- หนองเบ็ญเครือ	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๓ ขวา-๑๑ ขวา (๓R-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- ห้วยชัน	เหมาะสมพอใช้	✓	

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อแหล่งน้ำ	ความเหมาะสม	แหล่งน้ำธรรมชาติ	แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น
๖	บ้านสว่าง	- หนองบักจี้น	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๒ ขวา-๑๑ ขวา (๒R-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมดี	-	✓
๗	บ้านยางท่าแจ้ง	- หนองหวาย	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๑ ขวา-๑ ขวา-๑๑ ขวา (๑R-๑R-๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๒ ขวา-๑๑ ขวา (๒R-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๒ ซ้าย-๑๑ ขวา (๒L-๑๑R) แยกจากคลอง ๑๑ ขวา	เหมาะสมดี	-	✓
๘	บ้านหนองบัวเรียน	- แม่น้ำชี	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- ห้วยซัน	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๒ ซ้าย-๑๑ ขวา (๒L-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๓ ขวา-๑๑ ขวา (๓R-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
๙	บ้านโนนเมือง	- หนองเบ็ญเครือ	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๓ ขวา-๑๑ ขวา (๓R-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- หนองประปา	เหมาะสมพอใช้	✓	
๑๐.	บ้านยางท่าแจ้ง	- หนองหล่ม	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- หนองหวาย	เหมาะสมดี	✓	-
		- คลอง ๑ ขวา-๑ ขวา-๑๑ ขวา (๑R-๑R-๑R)			✓

ที่มา : ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลยางท่าแจ้ง ปี ๒๕๖๔

หมายเหตุ : เกษตรกรในตำบลยางท่าแจ้ง จะอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการเพาะปลูก เพราะแหล่งน้ำเหล่านี้ในหน้าแล้งจะแห้งขอด

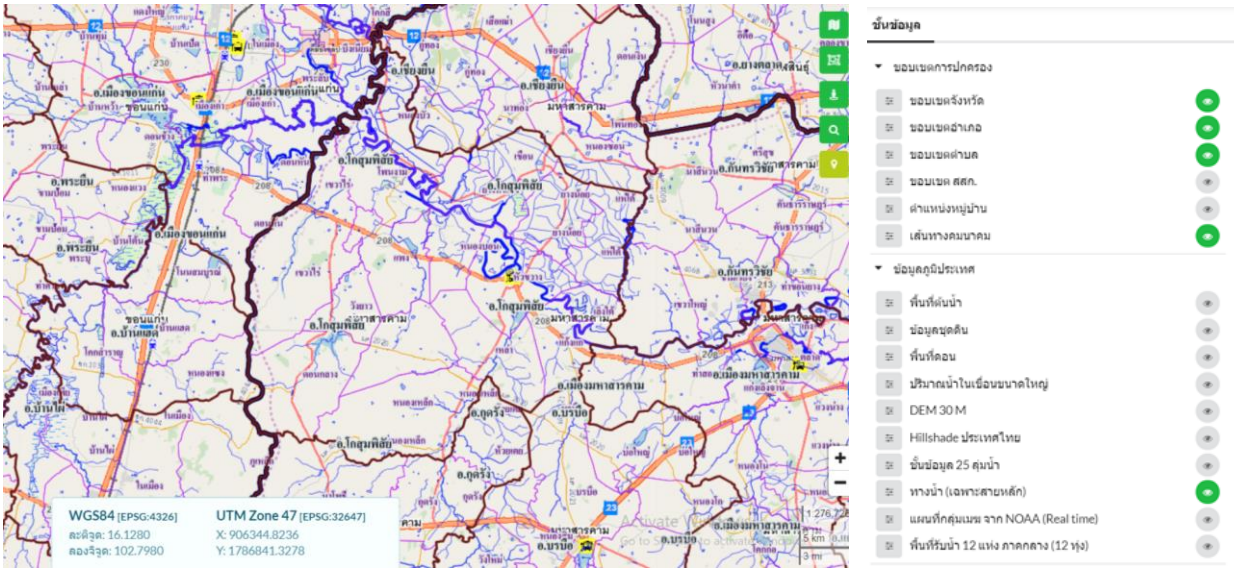

ภาพที่ ๙ แหล่งน้ำธรรมชาติบริเวณตำบลยางท่าแจ้ง

พื้นที่ชลประทาน

๑. แม่น้ำชี เกิดจากที่ราบด้านตะวันออกของเทือกเขาเพชรบูรณ์นับตั้งแต่เขาสันปันน้ำ เขาแปปันน้ำ เขาเสลียงตาถาด เขาอุ้มน้ำ เขายอดชี เขาครอก จนถึงเขาเทวดา ซึ่งเป็นแนวภูเขาชายเขตแดนด้านตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดชัยภูมิ โดยมีสาขาหลัก 5 ลำน้ำ ซึ่งประกอบไปด้วย ลำน้ำพรม ลำน้ำพอง ลำน้ำเซิน ลำน้ำปาว และลำน้ำยัง แม่น้ำชีถือว่าเป็นแม่น้ำที่มีความยาวมากที่สุดในประเทศไทย ไหลผ่านอำเภอหนองบัวแดง อำเภอบ้านเขว้า อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอจัตุรัส อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ , อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา อำเภอแวงน้อย อำเภอแวงใหญ่ อำเภอโคกโพธิ์ไชย อำเภอมัญจาคีรี อำเภอชนบท อำเภอบ้านไผ่ อำเภอบ้านแฮด อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น , อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอกันทรวิชัย อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม , อำเภอฆ้องชัย อำเภอกมลาไสย อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ , อำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเชียงขวัญ อำเภอธวัชบุรี อำเภอทุ่งเขาหลวง อำเภออาจสามารถ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด , อำเภอเมืองยโสธร อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอมหาชนะชัย อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร , อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี , อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่บ้านวังยาง ตำบลบุ่งหวาย อำเภอวารินชำราบ รอยต่อจังหวัดศรีสะเกษ กับจังหวัดอุบลราชธานี แม่น้ำชีเป็นเสมือนเป็นสายเลือดสำคัญของอำเภอโกสุมพิสัย และจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๒. ลำน้ำพอง เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ ที่มีเนื้อที่ประมาณ ๒,๗๐๐ ไร่ เป็นแม่น้ำสายสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดขอนแก่นต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ในบริเวณที่ต่อกับภูกระดึง ในเขตอำเภอ วังสะพุง จังหวัดเลยไหลลงไปทางใต้ แล้ววกไปทางตะวันออก เป็นเส้นแบ่งเขตอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู กับอำเภอชุมแพ อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ผ่านอำเภอน้ำพอง อำเภอเมืองขอนแก่น ไหลไปรวมกับแม่น้ำชีฝั่งซ้าย ที่เส้นแบ่งเขตอำเภอเมืองขอนแก่น และอำเภอโกสุมพิสัยจังหวัดมหาสารคาม เป็นแม่น้ำที่ มีความยาว ประมาณ ๒๗๕ กิโลเมตร และมีระยะทางผ่านหมู่ที่ ๔ และ ๕ ตำบลหนองบัว รวม ๓.๕ กิโลเมตร

ภาพที่ ๑๐ อ่างเก็บน้ำและพื้นที่ชลประทาน
(ที่มา : กรมชลประทาน)

๑.๑ สภาพเศรษฐกิจและสังคม

๑.๑.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง พืชที่เกษตรกรปลูกเป็นหลักได้แก่ ข้าวนาปี นาปรัง ไม้ผล พืชผักต่างๆ ตำบลยางท่าแจ้ง มีเนื้อที่ทั้งหมด 21,142 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 14,438 ไร่ โดยการถือครองที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นของตนเองและเป็นโฉนดที่ดินร้อยละ เป็นพื้นที่ป่า 483 ไร่ พื้นที่สาธารณะ ๑,๑๕๕ ไร่ แหล่งน้ำสาธารณะ มีพื้นที่ 2,783 ไร่ และที่อยู่อาศัย ๖๖๑ ไร่

แรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย ๓ คนต่อครัวเรือน การจ้างแรงงานมีมากช่วงปักดำ เกี่ยวข้าว ปลูก-ตัดอ้อย ซึ่งในปัจจุบันค่าแรงมีราคาสูงขึ้นมาก โดยเฉพาะช่วงที่มีการลงทำนาพร้อมๆกัน ค่าแรงสูงถึงวันละ ๓๐๐ บาท อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แรงงานสูงขึ้น เป็นเพราะว่ามีแรงงานวัยหนุ่มสาวไปทำงาภาคอุตสาหกรรมต่างถิ่นมากขึ้น ทำให้แรงงานภาคการเกษตรลดน้อยลง

๑.๑.๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด

ประมาณการมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปี ๒๕๕๙ มูลค่า ๕๔,๒๖๓ ล้านบาท มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๘ จำนวน ๓,๓๔๗ ล้านบาท มีรายได้เฉลี่ยต่อคน/ ปี จำนวน ๖๕,๕๒๐ บาท คิดเป็นลำดับที่ ๖๔ ของประเทศ และเป็นล้าดับที่ ๑๑ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสาขาที่มีมูลค่าสูงสุดและมีความสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับจังหวัด แยกเป็น

- ภาคเกษตร จำนวน ๑๒,๒๒๗ ล้านบาท ซึ่งจังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ ๕,๒๙๑.๖๘๓ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓,๓๐๗,๓๐๑.๘๗ ไร่ และข้อมูลสำรวจ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ จังหวัดมีพื้นที่ท้าการเกษตร จ้านวน ๒,๘๑๘,๕๗๓ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๒๒ ของพื้นที่จังหวัด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม อาชีพสำคัญได้แก่ การทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ การเกษตรจึงเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัด มหาสารคาม

- ภาคนอกเกษตร จำนวน ๔๒,๐๓๗ ล้านบาท และมีสาขาที่มีมูลค่าสูงสุด ๓ อันดับแรก คือ อันดับ ๑ สาขาการศึกษา จำนวน ๑๐,๖๗๙ ล้านบาท โดยจังหวัดมหาสารคาม มีนิสิต นักศึกษาในมหาวิทยาลัย มากกว่า ๖๐,๐๐๐ คน ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัด อันดับ ๒ สาขาการผลิต จำนวน ๖,๒๒๖ ล้านบาท และอันดับ ๓ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ และรถจักรยานยนต์ จำนวน ๕,๗๔๘ ล้านบาท ตามลำดับ

ตารางที่ ๖ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๕๙) จำแนกตามสาขาการผลิต จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๕๙

ที่	สาขาการผลิต	ปี (หน่วย: ล้านบาท)		
		๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙
๑	ภาคเกษตร	๑๓,๖๓๑	๑๒,๖๓๕	๑๒,๒๒๗
๒	ภาคนอกเกษตร	๓๔,๕๘๕	๓๘,๒๘๑	๔๒,๐๓๗

ตารางที่ ๗ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๕๙) จำแนกตามสาขาการผลิต จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๕๙

ที่	สาขาการผลิต	ล้านบาท
๑	ภาคเกษตร	๑๒,๒๒๗
๒	ภาคนอกเกษตร	๔๒,๐๓๗
	- เหมืองแร่และเหมืองหิน	๕๕
	- การผลิตอุตสาหกรรม	๖,๒๒๖
	- การไฟฟ้า แก๊ส และการประปา	๗๕๐
	- การก่อสร้าง	
	- การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	๕,๗๔๘
	- ที่พักและบริการด้านอาหาร	๓๐๔
	- การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคม	๑,๒๗๑
	- กิจกรรมทางด้านการเงิน	๕,๓๐๕
	- บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ	๒,๗๓๘
	- การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกัน สังคมภาคบังคับ	๒,๓๖๖
	- การศึกษา	๑๐,๖๗๙
	- การบริการด้านสุขภาพและสังคม	๒,๐๓๑
	- ศิลปะความบันเทิง	๑๑๐
	- กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์	๒,๗๓๘
	- กิจกรรมการการบริหาร	๔๖

	- การก่อสร้าง	๒,๙๑๕
	- ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	๓๒๔
	- การจัดการน้ำ	๒๑๓
	- กิจกรรมทางวิชาชีพ	๒๓
	- กิจกรรมด้านการบริการอื่นๆ	๙๓๕
รวม		

๑.๑.๓ รายได้ของประชากรรวม รายได้ต่อหัว

จากการสำรวจข้อมูล จปฐ. ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ปี ๒๕๖๔ พบว่า ประชากรมีระดับรายได้ต่อปีเฉลี่ย ๗๔,๒๒๘.๖๑ บาท/ครัวเรือน โดยรายได้หลักมาจากการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ สามารถจำแนกเป็นรายหมู่บ้านดังนี้

ตารางที่ ๘ แสดงรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีรายหมู่บ้าน ตำบลยางท่าแจ้ง

หมู่	บ้าน	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี	หมายเหตุ
๑	บ้านสำโรง	๖๐,๘๘๒.๒๑	
๒	บ้านปลาเดิด	๕๘,๓๘๒.๐๒	
๓	บ้านปลาปัด	๖๓,๐๘๒.๒๐	
๔	บ้านท่าศาลา	๑๔๔,๓๖๕.๓๘	
๕	บ้านโนนเมือง	๙๗,๓๘๗.๐๕	
๖	บ้านสว่าง	๖๙,๓๘๗.๘๕	
๗	บ้านยางท่าแจ้ง	๗๕,๔๔๗.๒๕	
๘	บ้านหนองบัวเรียน	๖๔,๙๖๙.๐๓	
๙	บ้านโนนเมือง	๕๖,๓๔๕.๒๔	
๑๐	บ้านยางท่าแจ้ง	๙๘,๐๐๔.๕๔	
เฉลี่ยทั้งสิ้น		**๗๔,๒๒๘.๖๑**	

ที่มา : กรมพัฒนาชุมชน (๒๕๖๔)

ตารางที่ ๙ ผลผลิต ต้นทุนการผลิต รายได้ ของการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ปี ๒๕๕๔/๕๕

ชนิดพืช	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	ต้นทุนการผลิตต่อไร่ (บาท)	รายได้ต่อไร่ (บาท)
ข้าวนาปี	๔๐๐ ก.ก.	๓,๑๒๕	๔,๗๘๔
อ้อยโรงงาน	๑๐ ตัน	๘,๐๐๐	๑๐,๕๐๐
มันสำปะหลัง	๓ ตัน	๓,๘๑๐	๖,๓๐๐

ที่มา : กรมพัฒนาชุมชน (๒๕๖๒)

๑.๑.๔ จำนวนครัวเรือน แยกชายหญิง ช่วงอายุ ในเมือง/ชนบท

ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๐ หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง จากข้อมูลของสำนักบริหารการทะเบียน ที่ว่าการอำเภอโกสุมพิสัย กรมการปกครอง ณ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๕ พบว่ามีประชากร รวมทั้งสิ้น ๔,๕๑๓ คน เป็นชาย ๒,๒๑๒ คน หญิง ๒,๓๐๑ คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑,๓๗๘ ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรกร ๑,๑๙๙ ครัวเรือน

ตารางที่ ๑๐ แสดงครัวเรือนและจำนวนประชากรของตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	จำนวนประชากร (คน)			ชื่อผู้นำหมู่บ้าน
				ชาย	หญิง	รวม	
๑	บ้านสำโรง	๙๑	๙๐	๑๗๓	๑๙๔	๓๖๗	นายพิจิต หาสีโน
๒	บ้านปลาเดิด	๗๙	๗๖	๑๒๐	๑๓๑	๒๕๑	นายยุทธนา สุขประทุม
๓	บ้านปลาปัด	๑๔๑	๑๓๔	๒๓๗	๒๓๙	๔๗๖	นายกฤษดา เถื่อนนาดี
๔	บ้านท่าศาลา	๓๔	๒๖	๕๓	๕๖	๑๐๙	นายอมรรัตน์ โอรักษ์
๕	บ้านโนนเมือง	๑๘๕	๑๕๖	๒๒๙	๒๕๕	๔๘๔	นายชัยชนะ อันเณร
๖	บ้านสว่าง	๒๓๗	๒๐๕	๔๒๓	๓๙๔	๘๑๗	นายสมพงษ์ อินทร์เสาร์
๗	บ้านยางท่าแจ้ง	๑๔๓	๑๑๘	๒๑๓	๒๑๔	๔๒๗	นายนพดล ปะริเตสัง
๘	บ้านหนองบัวเรียน	๑๒๖	๙๗	๒๔๐	๒๔๘	๔๘๘	นายฉัตรชัย แดนวงดอน
๙	บ้านโนนเมือง	๑๖๗	๑๔๐	๒๕๙	๒๗๑	๕๓๐	นายอุเทน ดรบัณฑิต
๑๐	บ้านยางท่าแจ้ง	๑๗๕	๑๕๗	๒๖๕	๒๙๙	๕๖๔	นายนิพล จิตบุตร
		๑,๓๗๘	๑๑๙๙	๒,๒๑๒	๒,๓๐๑	๔,๕๑๓	

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอโกสุมพิสัย กรมการปกครอง (พฤษภาคม ๒๕๖๕)

๑.๑.๕ การศึกษา

ในตำบลยางท่าแจ้งมีโรงเรียน จำนวน ๔ แห่ง

(๑) โรงเรียนบ้านโนนเมือง หมู่ ๕,๙ เปิดสอน ป.๑ – ป.๖

(๒) โรงเรียนบ้านสว่างยางท่าแจ้ง หมู่ ๔,๖,๗,๑๐ เปิดสอน ป.๑ – ป.๖

(๓) โรงเรียนบ้านหนองบัวเรียน หมู่ ๘ เปิดสอน ป.๑ – ป.๖

(๔) โรงเรียนบ้านปลาปัด ปลาเดิด สำโรง หมู่ที่ ๑,๒,๓ เปิดสอน ป.๑ – ป.๖

๑.๑.๖ สาธารณสุข

ตำบลยางท่าแจ้งมีสถานที่รักษาพยาบาลคือสถานีอนามัยประจำตำบล ๑ แห่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๑๐ บ้านยางท่าแจ้ง ซึ่งปัจจุบันยกฐานะเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รับผิดชอบหมู่ ๑-๑๐ นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทุกหมู่บ้าน การให้บริการจะให้บริการขั้นพื้นฐาน ให้ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐาน รับฝากครรภ์ ให้วัคซีน วางแผนครอบครัว ขูดหินปูน เป็นต้น

๑.๑.๗ ประเพณีและวัฒนธรรม

ประชากรตำบลยางท่าแจ้งนับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามปฏิบัติสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ชาวอีสานเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ซึ่งงานบุญที่ถือปฏิบัติกันอยู่ เช่น

บุญข้าวจี่ บุญพระเวส บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟบุญเบิกบ้าน การทอดเทียนพรรษา บุญข้าวกระยาสาทร บุญกฐิน บุญผ้าป่า เป็นต้น บุญประเพณีที่ชาวบ้านเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ โดย ฮีต ๑๒ คือ ประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี

- **เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม** เป็นกิจกรรมของสงฆ์ เรียกว่า เข้าปริวาสกรรม หลังจากออกพรรษาเสร็จแล้วโดยให้พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติ (กระทำผิด) สังฆาทิเสสได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์เพื่อเป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน แล้วปรับตัวประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระวินัย

- **เดือนยี่ ทำบุญคูณลาน** (คุ้มข้าวใหญ่) ในพิธีนี้จะมีการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ชาวบ้าน ลานข้าว ที่นาและตอข้าวบริเวณใกล้ลานข้าวถือว่าเป็นศิริมงคล ทำให้ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์ เจ้าของนาจะอยู่เป็นสุข ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าจะงอกงามและได้ผลดีในปีต่อไป เมื่อเสร็จพิธีทำบุญคูณลานข้าวแล้ว ชาวบ้านจึงจะขนข้าวใส่ยุ้งและเชิญขวัญข้าว คือ พระแม่โพสพไปยังยุ้งข้าวและทำพิธีสู่ขวัญกับสู่ข้าวเล้า (ยุ้ง) ข้าวเพื่อเป็นสิริมงคลต่อไป

- **เดือนสาม บุญข้าวจี่** เป็นการทำบุญในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ตอนค่ำจะมีการเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ ชาวบ้านจัดเตรียมข้าวจี่แล้วนำไปถวายพระภิกษุสามเณรที่วัด เมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการฝังเทศน์ฉลองข้าวจี่และรับพร มูลเหตุที่มีการทำบุญข้าวจี่ ซึ่งเป็นอาหารที่คนยากจนกินเป็นประจำ ไปถวายพระพุทธเจ้า พลางคิดว่า ขนมแป้งข้าวจี่เป็นเพียงขนมของทาสที่ต่ำต้อยพระพุทธองค์คงไม่ฉัน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงหยั่งรู้จิตใจของนาง จึงทรงฉันแป้งข้าวจี่ต่อหน้านาทำให้เกิดความปีติดีใจ ครั้นตายไปก็จะได้ขึ้นสวรรค์ ชาวอีสานจึงได้แบบอย่างในการทำแป้งข้าวจี่ ทำบุญข้าวจี่ถวายพระมาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน

- **เดือนสี่ บุญพระเวศ**(บุญพระเวสสันดรหรือบุญมหาชาติ) คำนี้ออกเสียงว่า ผะเหวด เป็นสำเนียงของชาวอีสานที่มาจากคำว่า พระเวส ซึ่งหมายถึงพระเวสสันดร การทำบุญผะเหวด เป็นการทำบุญและฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดก หรือเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีจำนวน ๑๓ กัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระเวสสันดร ผู้ซึ่งบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่ด้วยการให้ทานหรือทานบารมีในชาติสุดท้าย ก่อนที่จะมาเสวยชาติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บุญพระเวสเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน นิยมทำกันทุกหมู่บ้าน ด้วยความเชื่อว่าหากได้ฝังเทศน์มหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์จบภายในวันเดียว อานิสสงส์จะดลบันดาลให้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอาริยเมตไตรย ซึ่งเป็นยุคแห่งความสุข ความสมบูรณ์ตามพุทธคติที่มีมาแต่ครั้งพุทธกาล

- **เดือนห้า บุญสงกรานต์** (บุญสรงน้ำ) เป็นการทำบุญวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณ นิยมทำในเดือนห้าเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๓ เมษายนถึงวันที่ ๑๕ เมษายน คำว่า สงกรานต์ เป็นคำสันสกฤต แปลว่า ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไป ในที่นี้ หมายถึง พระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในจักรราศีหนึ่ง เป็นเดือนที่เริ่มต้นปีใหม่ การทำบุญสงกรานต์จะมีพิธีสรงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ นอกจากนี้ ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรก่อพระเจดีย์ทรายและมีการละเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนานนานตลอดทั้ง ๓ วัน

- **เดือนหก บุญบั้งไฟ** เป็นงานสำคัญของชาวอีสานก่อนลงมือทำนา ด้วยความเชื่อว่าเป็นการขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข ในงานจะมีการแห่บั้งไฟ และจุดบั้งไฟ เพราะเชื่อว่า เป็นการส่งสัญญาณขึ้นไปบอกพญาแถน ให้ส่งน้ำฝนลงมา ระหว่างที่มีการจุดบั้งไฟชาวบ้านจะมีการเซิ้งอย่างสนุกสนาน การทำบุญบั้งไฟนับเป็นการชุมนุมที่สำคัญของคนในท้องถิ่น ที่มาร่วมงานบุญกันอย่างสนุกสนานเต็มที่ มีการนำสัญลักษณ์ทางเพศมาล้อเลียนในขบวนแห่บั้งไฟ โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องหยาบคาย การทำบุญบั้งไฟนี้ บางทีจะตรงกับประเพณีบุญวันวิสาขบูชาด้วย

- **เดือนเจ็ด บุญเบิกบ้าน** เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีเป็นเสนียดจัญไรอันจะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่บ้านเมือง เป็นการปัดเป่าความชั่วร้ายให้ออกจากหมู่บ้านชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารมาตักบาตรที่ศาลากลางบ้านและสวดมนต์ตอนเย็น ตอนเช้าตักบาตรรดน้ำมนต์

- **เดือนแปด บุญเข้าพรรษา** การเข้าพรรษเป็นกิจของภิกษุสามเณรที่จะต้องอยู่เป็นประจำในวัดใดวัดหนึ่งตลอด ๓ เดือน กำหนดเอาตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ห้ามมิให้พระภิกษุสามเณรไปพักแรมคืนที่อื่น มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการฟังธรรมเทศนา ชาวบ้านจะหล่อเทียนขนาดใหญ่ถวายวัดเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา การทำเทียนถวายวัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรา มีความเชื่อแต่โบราณว่า หากใครทำเทียนไปถวายวัด เมื่อเกิดชาติใหม่ ผู้นั้นจะได้เสวยสุข หากมิได้ขึ้นสวรรค์ แต่เกิดบนโลกมนุษย์ผู้นั้นจะมีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาไหวพริบเป็นเลิศประดุจแสงเทียนอันสว่างไสว

- **เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน** เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อถึงวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ ชาวบ้านจากันทำข้าวปลาอาหารคาวหวานพร้อมหมากพลูตั้งแต่เช้ามืดห่อใส่ใบตอง เรียกว่า ข้าวประดับดิน นำไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ในบริเวณวัด เพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นมากิน เพราะเชื่อว่าในช่วงเดือนเก้าผู้ที่ล่วงลับแล้วจะได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวได้ ในพิธีบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านจะวางข้าวประดับดินไว้ พร้อมจุดเทียนบอกกล่าวให้มารับเอาอาหารและส่วนบุญนี้ จากนั้นชาวบ้านจะเอาอาหารไปทำบุญตักบาตรถวายทานแด่พระภิกษุสามเณร สมาทานศีล ฟังเทศน์และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

- **เดือนสิบ บุญข้าวสาก**(กระยาสารท) เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย โดยมีการทำสลากให้พระจับ เพื่อที่จะได้ถวายของตามสลากนั้น เป็นการทำบุญที่ต่อเนื่องจากพิธีในเดือนเก้า เพราะถือว่าเป็นการทำบุญส่งล่วงลับไปแล้วที่ได้ออกมาท่องเที่ยว ให้กลับสู่แดนของตน ในเดือนสิบนี้ชาวบ้านจะนำห่อข้าวสาก(ข้าวเปลือกเหนียวมาคั่ว เพื่อให้ข้าวเหนียวแตกออกเป็นสีขาว แล้วคลุกน้ำตาลและมะพร้าว)ไปวางไว้บริเวณวัด พร้อมจุดเทียนและบอกให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว มารับอาหารและผลบุญที่อุทิศให้

- **เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา** จัดทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นการทำบุญที่สืบเนื่องมาจากบุญเข้าพรรษาในเดือนแปด ที่พระภิกษุสามเณรได้เข้าพรรษาเป็นเวลานานถึง ๓ เดือน ดังนั้น ในวันที่ครบกำหนด พระภิกษุสามเณรเหล่านั้นจะมารวมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณา วันนี้เป็นวันที่ภิกษุสามเณรมีโอกาสมาชุมนุมกันอย่างพร้อมเพรียงกันที่วัด ชาวบ้านถือว่าเป็นวันสำคัญและเป็นระยะที่ชาวบ้านหมดภาระในการทำนาไร่ อากาศในช่วงนี้จะเย็นสบายจึงถือโอกาสมาร่วมกันทำบุญ มีการตักบาตรถวายภัตตาคารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการกวนข้าวทิพย์ถวาย รับศีลสวดมนต์ฟังเทศน์และถวายผ้าจำนำพรรษา ตอนค่ำจะมีการจุดประทีปโคมไฟในบริเวณวัดและหน้าบ้าน บางท้องถิ่นอยู่ใกล้บริเวณแม่น้ำจะมีการไหลเรือไฟ (ล่องเฮือไฟ) เพื่อเป็นการบูชาคารวะแม่คงคา บางแห่งมีการแข่งเรือยาวเพื่อความสนุกสนานและสามัคคีร่วมกันในงานอีกด้วย

- **เดือนสิบสอง บุญกฐิน** เป็นการถวายผ้าจีวรแด่พระสงฆ์ที่จำพรรษาครบ ๓ เดือน งานบุญนี้มีระยะเวลาทำตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ มูลเหตุที่มีการทำบุญกฐินนั้น มีเรื่องเล่าว่า มีพระภิกษุจำนวนหนึ่งได้เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ระหว่างการเดินทางนั้นยังเป็นช่วงหน้าฝนและระยะทางไกลจึงนำให้ผ้าจีวรของพระภิกษุเหล่านั้นเปียกน้ำเปรอะเปื้อนโคลน ไม่สามารถหาผ้าผลัดเปลี่ยนได้ พระพุทธเจ้าได้เห็นถึงความยากลำบากนั้น จึงมีพุทธบัญญัติให้ภิกษุแสวงหาผ้าและรับผ้ากฐินได้ เป็นเวลาหนึ่งเดือนหลังออกพรรษา ชาวบ้านจึงได้จัดผ้าจีวรนำมาถวายพระภิกษุในช่วงเวลาดังกล่าว จนกลายเป็นประเพณีทำบุญกฐินมาจวบจนปัจจุบัน ก่อนการทำกฐินเจ้าภาพจะต้องจองวัดและกำหนดวันทอดกฐินล่วงหน้า เตรียมผ้าไตรจีวรพร้อมอัฐบริขารและเครื่องไทยทาน มีการบอกบุญแก่ญาติมิตร ตอนเช้าในพิธีจะแห่ขบวน

กฐินเพื่อนำไปทอดที่วัด และแห่กฐินเวียนประทักษิณรอบอุโบสถ ๓ รอบ จึงทำพิธีถวายผ้ากฐินจากปุยฝ้ายจนสามารถนำไปทอดให้เสร็จภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาเริ่มทำเชื่อว่าจะได้บุญมากกว่าอย่างอื่น

ครอง ๑๔ คือ แนวทางหรือข้อวัตรที่ประชาชนทั่วไปตลอดจนผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ ๑๔ ข้อ เป็นจารีตประเพณีและทำนองคลองธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของบ้านเมือง ซึ่งอาจสรุปได้ ๓ ประการ คือ สำหรับพระมหากษัตริย์และผู้ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ สำหรับพระสงฆ์องค์เจ้า และสำหรับบุคคลธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติในส่วนที่ชาวบ้านถือปฏิบัติต่อตัวเองและชาวบ้าน มีดังนี้

๑) เมื่อได้ข้าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ ให้บริจาคแก่ผู้มีศีลแล้วตนเองจึงบริโภคและให้ญาติพี่น้องด้วยกัน

๒) อย่ามีความโลภ อย่าใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย อย่ากล่าวคำหยาบ

๓) ให้ทำศาลพระภูมิไว้บริเวณบ้านของตนเองเพื่อบูชา

๔) ให้ล้างเท้าก่อนขึ้นบ้าน

๕) เมื่อถึงวัน ๗, ๘ ค่ำ ๑๔, ๑๕ ค่ำ ให้สมมาก้อนเส้า สมมาแม่ขั้นบันได สมมาผักตูเฮือน

๖) ให้ล้างเท้าก่อนนอนเวลากลางคืน

๗) ถึงวันศีลให้เอาดอกไม้ ธูปเทียน สมมาผัว และให้เอาธูปเทียนถวายพระ

๘) ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็ง (แรม ๑๔ ค่ำ, ขึ้น ๑๕ ค่ำ) ให้นิมนต์พระมาสวดมนต์บ้านหรือใส่บาตร

๙) เมื่อพระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ให้มีขันข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องอัฐบริขารไปถวายพระ

๑๐) เมื่อเห็นพระภิกษุเดินผ่านให้นั่งลงแล้วยกมือไหว้ แล้วค่อยเจรจา

๑๑) อย่าเหยียบเงาพระภิกษุ ผู้ถือศีลบริสุทธิ์ (อย่าหมิ่นประมาทพระ)

๑๒) อย่าเอาอาหารที่กินแล้วไปให้พระภิกษุ รวมถึงสามเณรด้วย

๑๓) อย่าเสพเมถุนในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

๑๔) เมื่อมีพระมาบิณฑบาตอย่าให้พระคอย เวลาใส่บาตรอย่าให้มือแตะบาตร ภิกษุหรือสามเณรห้ามใส่รองเท้า ห้ามกางร่ม ห้ามเอาผ้าปิดหัวเวลาใส่บาตร

ความเชื่อ

การถือฤกษ์ยามในการปลูกเรือน ในเดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เดือนเก้า เดือนสิบสอง ถือเป็นฤกษ์ที่ดีในการปลูกเรือน โดยเฉพาะในเดือนหกและเดือนเก้า

ปลูกต้นไม้มงคล ในภาคอีสานถือว่าต้นไม้เป็นมงคลอย่างหนึ่ง หากปลูกให้ถูกทิศทางจะเกิดความสุขความเจริญ คตินี้ปรากฏในภาคกลางเช่นเดียวกัน ต้นไม้มงคลตามทิศของภาคอีสาน มีดังนี้

ทิศบูรพา - ปลูกกุ่ม ก่าม กระถิน มะพร้าว หมาก พลู

ทิศอาคเนย์ - ปลูกต้นยอ

ทิศทักษิณ - ปลูกมะม่วงมะเฟือง มะไฟ

ทิศหรดี - ปลูกต้นคูณ สะเดา ขนุน

ทิศปัจฉิม - ปลูกมะขาม มะยม

ทิศพายัพ - ปลูกมะกรูดมะนาว

ทิศอุดร - ปลูกต้นหมากตัน(พุทรา)

ทิศอีสาน - ปลูกดอกรัก ต้นแพง

ภูตผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปู่ตา เจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งถ้ามีการเจ็บป่วยโดยที่ไม่ทราบสาเหตุ ชาวบ้านจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เกิดจากผีเข้า ผิดผี หรือไม่ก็ลบหลู่เจ้าที่เจ้าทาง จะต้องหาผู้เฒ่าผู้แก่ไปขอขมา เป็นต้น

ผีตาแฮก ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีเฝ้าไร่นา เมื่อชาวบ้านเข้าหักร้างถางพง เพื่อแปรสภาพที่ดินไปเป็น ที่นา พวกเขาจะทำพิธีเชิญผีตาแฮกตนหนึ่งมาเป็นผู้เฝ้ารักษาที่นาและข้าวกล้า แต่ละปีเจ้าของนา จะต้องทำพิธีเซ่นสังเวยก่อนลงไถนา และเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว จะต้องแบ่งข้าวสี่เกวียน (จำลอง เล็กๆ) ให้แก่ผีตาแฮกด้วย

คะลำ เป็นสิ่งต้องห้ามที่ทำลงไปแล้วไม่ดีไม่งาม เกิดโทษภัย เกิดเสนียดจัญไรแก่ตนและผู้อื่น เช่น

- หญิงยืนเยี่ยว คะลำ (ห้ามผู้หญิงยื่นเยี่ยว)
- ย่างข้ามพาข้าว คะลำ (ห้ามเดินลัดวงอาหาร)
- นั่งตันประตุ นั่งตันขั้นได นั่งหมอน นั่งกลางผู้เฒ่า คะลำ
- นอนหันหัวไปทางตาเว็นตก คะลำ (ห้ามนอนหันหัวไปทางทิศตะวันตก เพราะทิศตะวันตกเป็นทิศที่ให้ผีหรือคนตายนอนหันหัวไป)
- ไทเฮือนเดียวกันกินบ่พร้อมกัน ผู้น้อยกินก่อนผู้ใหญ่ เมียกินก่อนผัว คะลำ
- นุ่งห่มผ้าทางกลับ – ใช้ตีนเขี่ยเสื้อผ้า คะลำ
- ผัวเมียผิดกัน ข่มเหงกัน ด่าป้อยญาติกัน คะลำ

๑.๑.๘ องค์กร/สถาบันต่าง ๆ

สถาบันเกษตรกร มีบทบาทในการประกอบอาชีพการเกษตรและการดำรงชีวิตของเกษตรกรซึ่งการดำเนินการด้านสถาบันเกษตรกรมีอยู่หลายกลุ่ม โดยมีหน่วยงานของทางราชการเป็นผู้สนับสนุน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพ และกลุ่มอื่นๆ

ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลกลุ่มสถาบันเกษตรกรในตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ลักษณะกลุ่ม			จำนวนสมาชิกในกลุ่ม (ราย)	ปีที่จัดตั้ง
		กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	กลุ่มส่งเสริมอาชีพ	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน		
๑	วิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านปลาปัดปลาเดิด		✓	✓	๑๒	๖ ส.ค. ๖๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (พฤษภาคม ๒๕๖๕)

๑.๒ การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Used)

๑.๒.๑ ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหลัก ๆ เช่น ภาคเกษตร อุตสาหกรรม ชุมชนเมืองที่อยู่อาศัยแยกตามเขตการปกครองย่อย

จากการสำรวจและวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน พบว่าในตำบลเขวาไร่ สามารถจำแนกการใช้ที่ดินได้เป็น ๕ ประเภทหลัก คือ พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่น้ำ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่อื่นๆ (เช่น ไม้ละเมาะ) ซึ่งรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๙

ตารางที่ ๑๒ สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
๑	นาข้าว	๔๘๓๘	๕๖.๖๓
๒	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	๗๓๑	๘.๕๖
๓	หนอง บึง ทะเลสาบ	๑๔๖๖	๑๗.๑๖
๔	อ่างเก็บน้ำ	๒๗	๐.๓๒
๕	บ่อน้ำในไร่นา	๗๒	๐.๘๔
๖	คลองชลประทาน	๒๖๒	๓.๐๗
๗	หมู่บ้าน	๘๖๘	๑๐.๑๖
๘	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	๙	๐.๑๑
๙	สถานที่ราชการ	๔๕	๐.๕๓
๑๐	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	๒๒๕	๒.๖๓
รวม		๘๕๔๓	๑๐๐

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๕๖

http://www.ldd.go.th/www/lek_web/web.jsp?id=๑๘๙๓๒

บทที่ ๒
การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของตำบลยางท่าแจ้ง

๒.๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของตำบล

๑) สถานการณ์การเกษตรในพื้นที่ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

(๑) Smart Farmer, YSF, ที่มีความรู้ความชำนาญ/เครือข่าย

เกษตรกรต้นแบบ smart farmer ในตำบลเขวาไร่มีจำนวน ๑ ท่าน ซึ่งภูมิปัญญาที่เกิดจากการสร้างสมประสบการณ์ จนตกผลึกนำมาแก้ไขปัญหาการเกษตรให้กับเกษตรกรได้ดี ได้แก่

นางเพ็ญศรี สุวรรณภักดี ๕๗ ม.๒ ต.ยางท่าแจ้ง เกษตรกรต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง การลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต และการสร้างรายได้เสริมจากการเพาะเห็ด ออกขายสร้างรายได้แก่ครัวเรือนเป็นอย่างดี

๒) ศักยภาพพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร

๑) ทรัพยากรน้ำ

ตำบลยางท่าแจ้งเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำพอง มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร คือ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาหนองหวาย ซึ่งส่งน้ำจากเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

แหล่งน้ำที่สำคัญ คือ

๑. **แม่น้ำชี** มีต้นกำเนิดมาจากยอดเขาในแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์ ในเขตอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ไหลลงมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ผ่านอำเภอจัตุรัส และอำเภอเมืองชัยภูมิ แล้วไหลย้อนขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือผ่านอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ อำเภอมัญจาคีรี อำเภอเมืองขอนแก่น และวกลงมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ผ่านอำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอเสลภูมิ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอเมืองยโสธร อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร และอำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำมูลที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ความยาวประมาณ ๘๓๐ กิโลเมตร

ภาพที่ ๑๑ แสดงอาณาเขตของลุ่มแม่น้ำชี

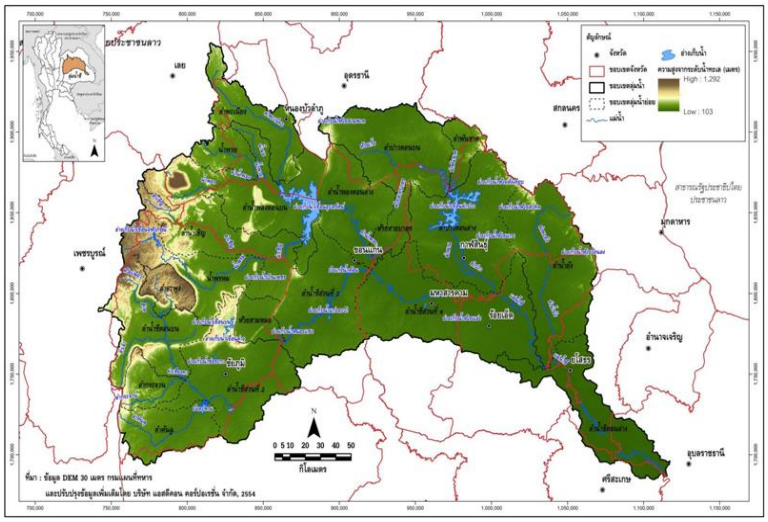

ที่มา ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ http://mekhala.dwr.go.th

๒. **ลำน้ำพอง** มีต้นกำเนิดจากภูกรดึง ไหลผ่านอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย อำเภออุบลรัตน์ อำเภอน้ำพอง และอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และไหลมาบรรจบกับแม่น้ำชีที่บ้านคุยเชือก หมู่ที่ ๙ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย งหวัดมหาสารคาม ลำน้ำพองสามารถแบ่งออก เป็น ๒ ตอน คือลำน้ำพองตอนบน ซึ่งอยู่เหนือเขื่อนอุบลรัตน์ และลำน้ำพองตอนล่างคือช่วงอยู่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์

ภาพที่ ๑๒ แสดงพื้นที่ลุ่มแม่น้ำพอง

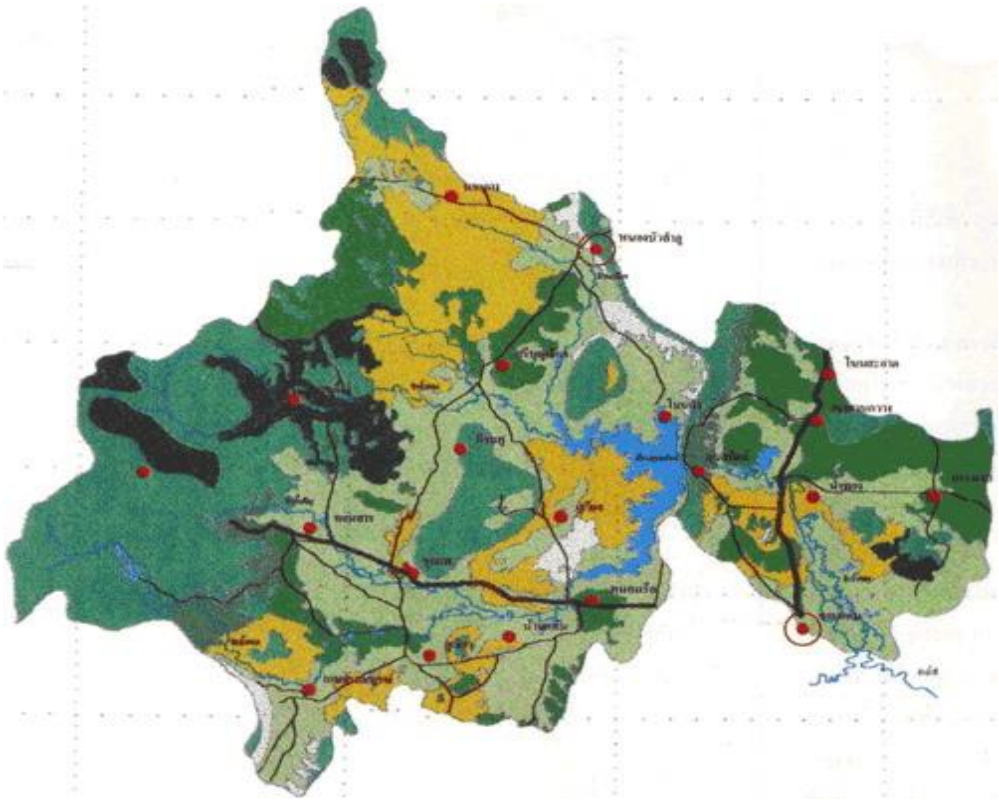

ที่มา โครงการส่งน้ำและบำรุงหนองหวาย กรมชลประทาน
http://province.rid.go.th/khonkaen/nongwai/

๓. โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาหนองหวาย ใช้เขื่อนอุบลรัตน์เป็นแหล่งน้ำต้นทุน มีพื้นที่รับน้ำประมาณ ๑๔,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือเกิดจากเทือกเขาจังหวัดหนองบัวลำภู ถึง อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย มีลำน้ำที่สำคัญ คือ ลำพะเนียงและลำน้ำพวย ทิศตะวันตก เกิดจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ มีลำน้ำพองซึ่งเกิดจากภูกระดึงเป็นลำน้ำหลัก ทิศใต้ จากภูเขียวถึงภูเม็ง เขตอำเภอภูเขียว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอบ้านแท่น มีลำน้ำพรม และ ลำน้ำเชิญเป็นลำน้ำหลัก อ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนอุบลรัตน์มีความจุ ๒,๒๖๓.๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ประชากรบริเวณรอบอ่างทำการเพาะปลูกและการประมงขนาดเล็ก เขื่อนอุบลรัตน์เป็นเขื่อนเอนกประสงค์ เพื่อการเกษตรและผลิตกระแสไฟฟ้า เมื่อเขื่อนเดินเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้าจะระบายน้ำลงสู่ลำน้ำพอง โดยมีฝายหนองหวายเป็นอาคารทดน้ำให้สูงขึ้นเพียงพอที่จะส่งน้ำเข้าคลองไปใช้เพื่อการเกษตร ความยาวลำน้ำจากท้ายเขื่อนถึงฝายหนองหวายประมาณ ๓๕ กิโลเมตร ลำน้ำมีตลิ่งค่อนข้างต่ำ มีราษฎรดั้งเดิมทำการเกษตรในเขตพื้นที่น้ำท่วมถึงที่ทางราชการทำการกันแนวเขตไว้บริเวณริมอ่างห้วยเสือเต้น

พื้นที่ส่งน้ำของโครงการส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มสลับที่เนิน แนวคลองส่งน้ำวางตามแนวขอบเนิน และกระจายระบบลงสู่ที่ลุ่มด้านใน เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเพาะปลูกข้าว พืชไร่ พืชผัก และทำบ่อปลา ตามลำดับ มีพื้นที่การพัฒนาการชลประทานระดับ ๑ (พื้นที่ชลประทานสมบูรณ์และจัดรูปที่ดินแล้ว) และ ระดับ ๒ (พื้นที่ชลประทานที่มีระดับคูน้ำแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดิน) รวม ๒๖๑,๓๓๗ ไร่

ภาพที่ ๑๓ แสดงพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงหนองหวาย

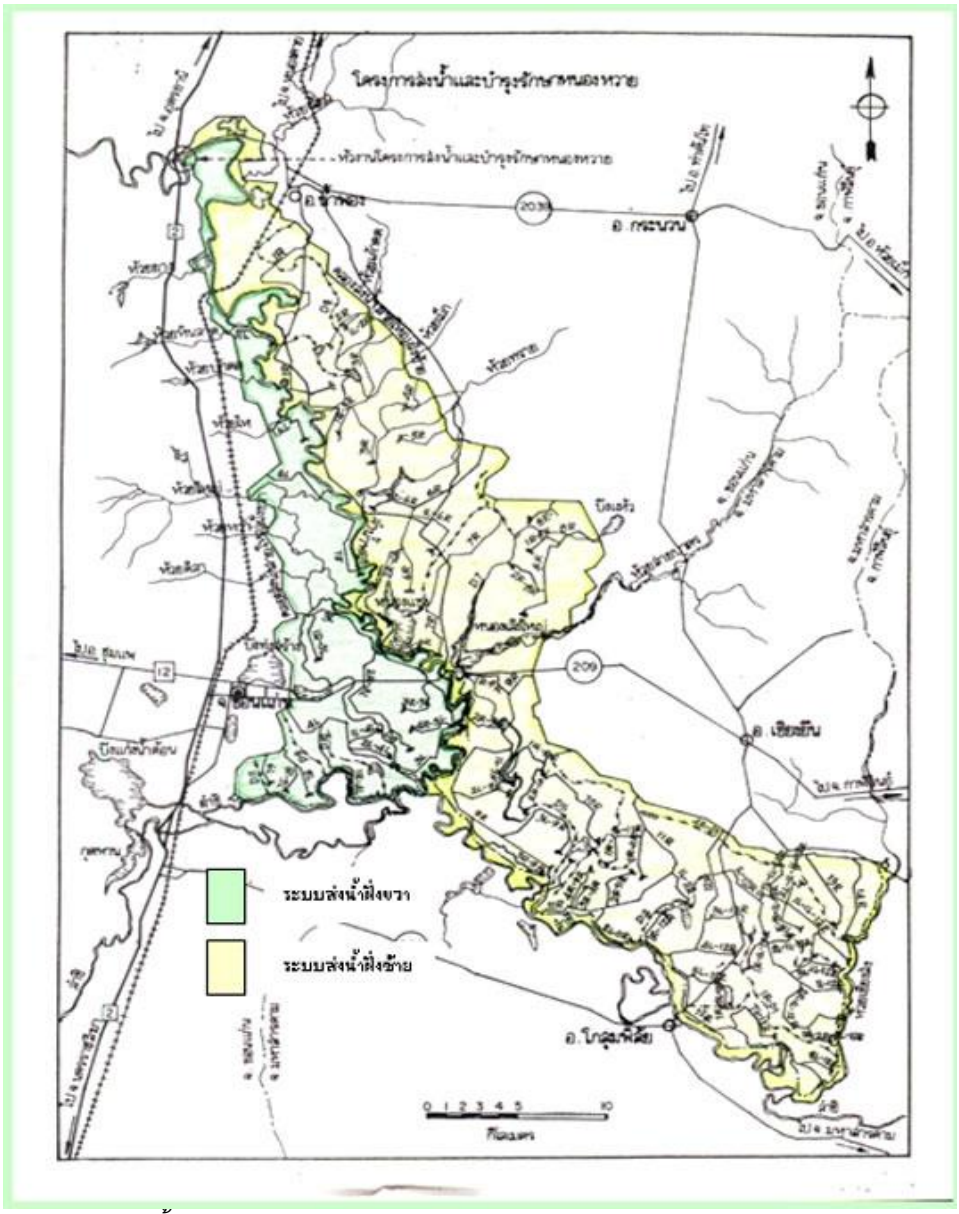

ที่มา โครงการส่งน้ำและบำรุงหนองหวาย กรมชลประทาน
http://province.rid.go.th/khonkaen/nongwai/

คลองส่งน้ำชลประทาน โครงการโครงการส่งน้ำและบำรุงหนองหวาย ระยะที่ ๒ ในพื้นที่ตำบลหนองบัว มีคลองส่งน้ำชลประทานผ่านทุกหมู่บ้านของตำบล ดังนั้นพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่จึงได้รับน้ำจากคลองชลประทานตลอดทั้งปี ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง คลองชลประทานทั้งหมดทุกคลองจะไหลผ่านลงคลองดิน(คลองระบายน้ำ) เพื่อระบายน้ำทิ้งเมื่อเกินความต้องการ โดยน้ำจากคลองดินจะไหลลงห้วยน้ำเค็มเพื่อระบายสู่แม่น้ำชีต่อไป

ตารางที่ ๑๓ แหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลยางท่าแจ้ง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อแหล่งน้ำ	ความเหมาะสม	แหล่งน้ำธรรมชาติ	แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น
๑	บ้านสำโรง	- แม่น้ำชี	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- หนองบ่อแจ้ง	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- หนองเลิง	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมดี		✓
๒	บ้านปลาเดิด	- แม่น้ำชี	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- หนองเลิง	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมดี		✓
๓	บ้านปลาปัด	- แม่น้ำชี	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- หนองเลิง	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๔	บ้านท่าศาลา	- หนองบัว	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- แม่น้ำชี	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๒ ซ้าย-๑๑ ขวา (๒L-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
๕	บ้านโนนเมือง	- หนองเบ็ญเครือ	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๓ ขวา-๑๑ ขวา (๓R-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- ห้วยซัน	เหมาะสมพอใช้	✓	
๖	บ้านสว่าง	- หนองบักจี้น	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๒ ขวา-๑๑ ขวา (๒R-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมดี	-	✓
๗	บ้านยางท่าแจ้ง	- หนองหวาย	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๑๑ ขวา (๑๑ R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๑ ขวา-๑ ขวา-๑๑ ขวา (๑R-๑R-๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๒ ขวา-๑๑ ขวา (๒R-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อแหล่งน้ำ	ความเหมาะสม	แหล่งน้ำธรรมชาติ	แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น
		- คลอง ๒ ซ้าย-๑๑ ขวา (๒L-๑๑R) แยกจากคลอง ๑๑ ขวา	เหมาะสมดี	-	✓
๘	บ้านหนองบัวเรียน	- แม่น้ำชี	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- ห้วยซัน	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๒ ซ้าย-๑๑ ขวา (๒L-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- คลอง ๓ ขวา-๑๑ ขวา (๓R-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
๙	บ้านโนนเมือง	- หนองเบ็ญเครือ	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- คลอง ๓ ขวา-๑๑ ขวา (๓R-๑๑R)	เหมาะสมดี	-	✓
		- หนองประปา	เหมาะสมพอใช้	✓	
๑๐.	บ้านยางท่าแจ้ง	- หนองหล่ม	เหมาะสมพอใช้	✓	-
		- หนองหวาย	เหมาะสมดี	✓	-
		- คลอง ๑ ขวา-๑ ขวา-๑๑ ขวา (๑R-๑R-๑R)			✓

ที่มา : ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลยางท่าแจ้ง ปี ๒๕๖๔

หมายเหตุ : เกษตรกรในตำบลเหล่า จะอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการเพาะปลูก เพราะแหล่งน้ำเหล่านี้ในหน้าแล้งจะแห้งขอด

๑) สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก อาชีพเสริม รับจ้าง ดังนั้นสินค้าเกษตรหลักๆ คือข้าว

๒) สินค้าเกษตรที่สำคัญ

(๑) ข้าว

<u>พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว</u>

ความเหมาะสมในการปลูกข้าว พบว่าตำบลยางท่าแจ้ง มีพื้นที่เหมาะสมมาก จำนวน ๑๘,๐๙๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๑๙ รองลงมาได้แก่พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อยจำนวน ๑,๑๔๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๔ และพื้นที่ไม่เหมาะสม จำนวน ๓๘๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑.๙๗ ตามลำดับ

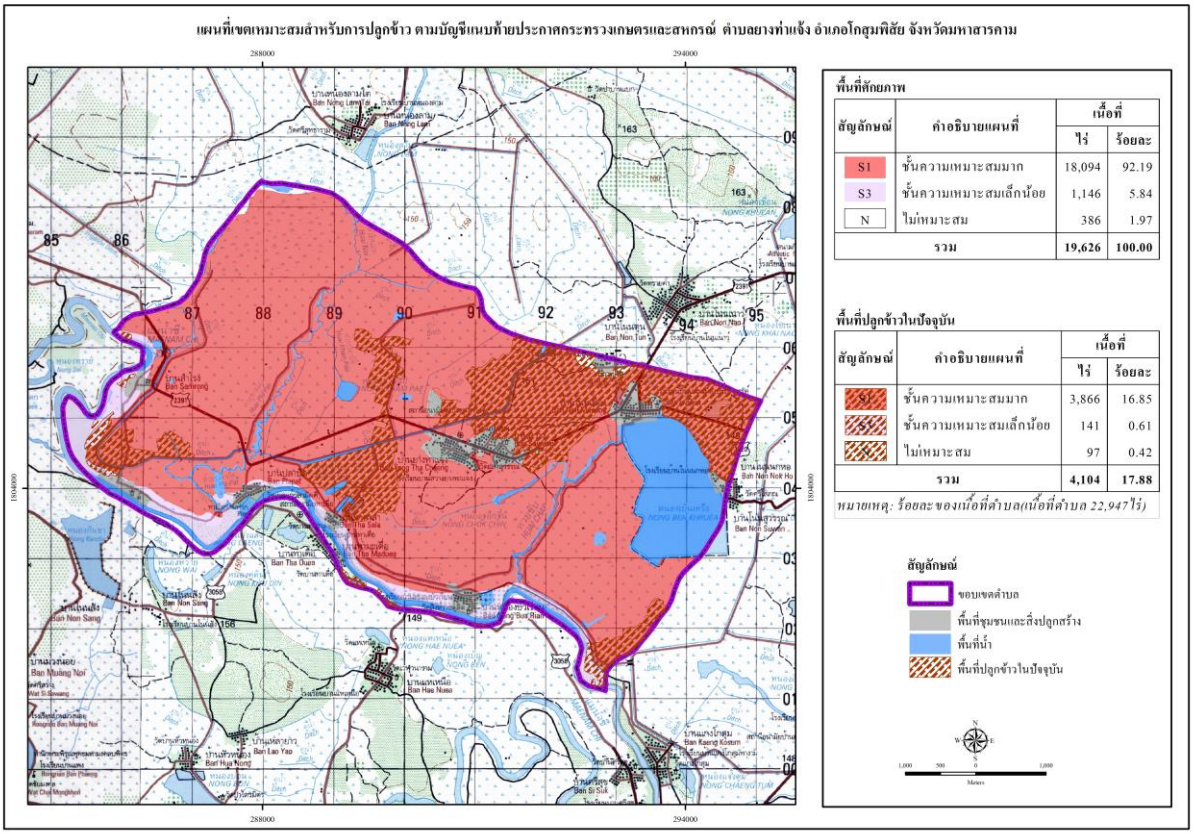

ภาพที่ ๑๔ ระดับความเหมาะสมในการปลูกข้าว (ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๖๔)

<u>จำนวนพื้นที่ปลูก/เก็บเกี่ยว</u>

ในพื้นที่ตำบลยางท่าแจ้ง มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ทั้งสิ้น ๑,๑๙๙ ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน ๑๓,๘๑๓ ในปี ๒๕๖๔ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิต จำนวน ๑๓,๘๑๓ ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ ๑๑

ตารางที่ ๑๔ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยว

พืช	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เสียหาย(ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิต (ไร่)
ข้าว	๑๑๙๙	๑๓,๘๑๓	-	๑๓,๘๑๓
ข้าวนาปี	๑๑๙๙	๑๓,๘๑๓	-	๑๓,๘๑๓

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร
https:// farmer.doae.go.th

นอกจากนี้ยังมีผลการดำเนินงานโครงการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ ปี ๒๕๖๔/๖๕ ตำบลยางท่าแจ้ง พบว่ามีเกษตรกรขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน ๑๑๙๙ ครัวเรือน พื้นที่ ๑๓,๘๑๓ ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ ๑๑

ตารางที่ ๑๕ แสดงข้อมูลการเข้าร่วมโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๑/๖๒ ตำบลยางท่าแจ้ง

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	ข้าวนาปี	
		ราย	ไร่
๑	บ้านสำโรง	๑๑๓	๒,๑๑๐.๒๓
๒	บ้านปลาเดิด	๗๒	๑,๐๔๖.๓๗
๓	บ้านปลาปัด	๑๔๒	๑,๖๕๙.๗๕
๔	บ้านท่าศาลา	๕๗	๘๙๕.๗๖
๕	บ้านโนนเมือง	๑๒๕	๑,๒๐๔.๕๘
๖	บ้านสว่าง	๑๖๓	๑,๕๕๑.๒๙
๗	บ้านยางท่าแจ้ง	๑๑๒	๑,๐๔๐.๓๑
๘	บ้านหนองบัวเรียน	๘๗	๘๔๘.๒๕
๙	บ้านโนนเมือง	๑๑๔	๑,๗๕๔.๖๐
๑๐	บ้านยางท่าแจ้ง	๑๓๕	๑,๖๒๙.๒๕
รวม		**๑๐๘๖**	**๑๓,๗๔๐.๓๙**

ปริมาณผลผลิตรวม/ผลผลิตเฉลี่ย

จากพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน **๑๓,๗๔๐.๓๙** ในปี ๒๕๖๑ ในพื้นที่ตำบลเขวาไร่ มีผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ จำนวน ๖,๘๗๐,๑๙๕ กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย ๑๓ บาท/กิโลกรัม รายละเอียดดังตารางที่ ๑๓

ตารางที่ ๑๖ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยว

พืช	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)	ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)
ข้าว	๑๐๘๖	๖,๘๗๐,๑๙๕	๕๐๐	๑๓
ข้าวนาปี	๑๐๘๖	๖,๘๗๐,๑๙๕	๕๐๐	๑๓

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร https:// farmer.doae.go.th

สภาพการใช้เทคโนโลยีการผลิตตั้งแต่ปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวผลผลิต

ลักษณะการผลิตทางการเกษตรทั่วไป มีการผลิตข้าวเป็นพืชหลักที่สำคัญของตำบล

การปลูกข้าว

- วิธีปลูก โดยวิธีปักดำและหว่าน มีการจ้างแรงงานมากในช่วงนี้

- **พันธุ์** ข้าวเหนียว กข.๖ พันธุ์ข้าวเจ้า ขาวดอกมะลิ ๑๐๕, กข.๑๕ (นาปี)

- **การใช้ปุ๋ย** ปุ๋ยที่ใช้ คือ**ปุ๋ยเคมี** สูตร ๑๕-๑๕-๑๕,สูตร ๑๖-๒๐-๐,สูตร ๑๖-๑๖-๘ , สูตร ๑๖-๘-๘ มี การใส่ ๒ ครั้ง คือ ตอนรองพื้น และช่วงข้าวตั้งท้อง และมีการใช้**ปุ๋ยอินทรีย์**มากขึ้น เนื่องจากมีราคาต่ำกว่าปุ๋ยเคมี ส่วน**ปุ๋ยคอก** จะ มีการใส่เพียงเล็กน้อยส่วนใหญ่ใส่ช่วงก่อนทำการปลูกในฤดูถัดไป ประมาณ ๑-๒ เดือน

- **การใช้สารเคมี** แต่ก่อนมีการใช้สารเคมี พวก ฟูราดาน พอช่วงหลังมีการแนะรณรงค์การปลูกพืชปลอดภัยจากสารพิษ และรณรงค์ให้ทราบโทษของสารเคมี เกษตรกรจึงนิยมหันไปใช้สาร

สะกัดจากสมุนไพรธรรมชาติ เช่น สารสะกัดจากสะเดา,ตะไคร้หอม,และอื่นจำนวนมาก โดยมีหลายบริษัทเป็นตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารให้กับพืช และเกษตรกรบางรายสามารถผลิตน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้

- **การเก็บเกี่ยว** ส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนเกี่ยวเพื่อให้เกิดรายได้ในชุมชน และมีการใช้รถเกี่ยวบ้าง ค่าจ้างประมาณ ๖๐๐-๘๐๐ บาท/ไร่

<u>ปฏิทินการปลูกหรือการผลิต</u>

ตารางที่ ๑๗ แสดงปฏิทินการปลูกข้าว

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
๑. นำปุ๋ยหมักแห้ง ๑๐๐กิโลกรัม/ไร่ หว่านลงในแปลงนาภายหลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้วให้เหลือตอซังข้าวไว้ หรือนำปุ๋ยหมักแห้งไปขยาย ๒๔ชั่วโมงในอัตรา ๑๐๐ กิโลกรัม/ไร่ หว่านลงในแปลงแล้วทำการไถกลบ	←											→
๒. หว่านปุ๋ยหมักแห้งหลังจาก ๓. ฝนตกครั้งแรกในอัตรา ๑๕๐ กิโลกรัมไร่ (ในกรณีที่ไม่สามารถหว่านตามกำหนดเวลาในช่วงแรกได้)				←	→							
๔. ขยายน้ำหมักชีวภาพนำไปฉีดพ่นใส่ต้นหญ้าแล้วทำการไถกลบ (น้ำหมักชีวภาพ ๒ช้อนโต๊ะ + กากน้ำตาล ๒ช้อนโต๊ะ + น้ำ ๑ ปี๊บ)						←	→					
๕. ทำการไถ-คราดดิน-ปักดำ							←	→				
๖. ขยายน้ำหมักชีวภาพฉีดพ่นอีกครั้ง ห่างจากช่วงแรก ๓๐วัน									←	→		
กิจกรรม	**ม.ค.**	**ก.พ.**	**มี.ค.**	**เม.ย.**	**พ.ค.**	**มิ.ย.**	**ก.ค.**	**ส.ค.**	**ก.ย.**	**ต.ค.**	**พ.ย.**	**ธ.ค.**
๗. เริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตและเตรียมจัดทำปุ๋ยหมักแห้งไว้ใช้ในฤดูกาลเพาะปลูกต่อไป											←	→

ขั้นตอนการเตรียมดินก่อนการทำนา

๑. หว่านปุ๋ยหมักแห้งลงในนาภายหลังจากการเก็บเกี่ยว

๒. เดือนธันวาคม-มกราคม ใช้ปุ๋ยหมักแห้งในอัตรา ๑๐๐กิโลกรัม/ไร่ แล้วทำการไถกลบ

๓. ถ้าไม่ได้หว่านในช่วงหลังจากการเก็บเกี่ยว ให้มาหว่านในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ในอัตรา ๑๕๐กิโลกรัม/ไร่

๔. เดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ขยายน้ำหมักชีวภาพ ฉีดพ่นใส่หญ้าแล้วไถกลบโดยใช้น้ำ ๔ปี๊บ/ไร่ (ใช้น้ำหมักชีวภาพปี๊บละ ๒ช้อนโต๊ะและกากน้ำตาลปี๊บละ ๒ช้อนโต๊ะ)

การเตรียมต้นกล้าสำหรับปลูก

๑. แช่เมล็ดพันธุ์ข้าวอัตรา ๒๐กิโลกรัม/ไร่ ในน้ำหมักชีวภาพ (โดยใช้น้ำ ๑ปี๊บ เติมน้ำหมักชีวภาพ ๒ ช้อนโต๊ะและกากน้ำตาล ๒ช้อนโต๊ะ) แช่เมล็ดพันธุ์ข้าวนาน ๓๐นาที

๒. นำพันธุ์ข้าวไปหว่านในแปลงที่เตรียมเพาะกล้า เมื่อครบอายุ ๕วัน ให้หว่านปุ๋ยหมักแห้ง ๒๐ กิโลกรัม/ไร่

๓. ขยายน้ำหมักชีวภาพฉีดพ่นโดยใช้น้ำ ๔ปี๊บ (ใช้น้ำหมักชีวภาพ ๒ช้อนโต๊ะและกากน้ำตาล ๒ ช้อนโต๊ะ)

๔. เมื่อต้นกล้าอายุได้ ๒๐วัน หว่านปุ๋ยหมักแห้ง ๒๐กิโลกรัม/ไร่ ขยายน้ำหมักชีวภาพฉีดพ่นตามอัตราส่วนในข้อ ๓เพื่อกระตุ้นให้ต้นกล้าแข็งแรงและถอนง่าย

๕. ดูแลระดับน้ำให้สูงขึ้นตามอายุของต้นกล้า คือ ๓-๔-๘เซนติเมตร เมื่อครบ ๒๐-๒๕วัน เริ่มถอนกล้าไปปักดำได้

ตารางที่ ๑๘ แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ต้นทุน/ไร่		รายรับ/ไร่	
รายการ	เงิน	รายการ	เงิน
๑. ค่าเมล็ดพันธุ์	๑๒๕	ผลผลิต ๓๖๘ กิโลกรัม/ไร่	
๒. ค่าเตรียมดิน ๒ ครั้งๆ ละ ๓๕๐ บาท	๗๐๐	ราคาในท้องถิ่น ๑๓ บาท/กิโลกรัม	
๒. ค่าแรงงาน (ปลูก/ดูแลรักษา/เก็บเกี่ยว)	๑,๖๐๐	(๓๖๘ X ๑๓ = ๔,๗๘๔)	
๓. ค่าสารเคมี/ค่าปุ๋ย	๕๐๐		
๔. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๒๐๐		
รวม	๓,๑๒๕	**รวม**	**๔,๗๘๔**
หมายเหตุ : รายได้ – ต้นทุน =กำไร			**๑,๖๕๙**

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย ,๒๕๖๐

สถานการณ์ตลาด/วิถีการตลาด

สถานการณ์การราคาข้าวเปลือกที่ผ่านมา คาดว่าราคาข้าวเปลือกเจ้าเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้และข้าวเปลือกเหนียวปรับตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลผลิตได้รับความเสียหายจากภัยแล้ง ทำให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย ขณะที่ราคาข้าวเปลือกเจ้าหอมมะลิที่เกษตรกรขายได้ปรับตัวลดลง เนื่องจากปัจจุบันมีคู่แข่งขันมากขึ้น อาทิ เวียดนาม และกัมพูชา จึงส่งผลต่อราคาข้าวหอมมะลิไทยลดลง ราคาข้าวเปลือกปัจจุบัน ราคาข้าว เปลือก เจ้ามะลิ ๑๐๕ ราคา ตันละ ๑๐,๙๐๐-๑๒,๐๐๐ บาท ราคาข้าว เปลือก ข้าวเหนียว กข.๖ ราคา ตันละ ๑๒,๐๐๐-๑๓,๐๐๐ บาท

เกษตรกรตำบลเขวาไร่ สามารถขายผลผลิตข้าวให้กับจุดรับซื้อในพื้นที่ใกล้เคียง ในอำเภอโกสุมพิสัย จำนวน ๕ แห่ง รายละเอียดดังตารางที่ ๑๕

ตารางที่ ๑๙ จุดรับซื้อข้าวในพื้นที่ใกล้เคียง

ที่	จุดรับซื้อ	ที่ตั้ง		
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
๑	บริษัทดุสิตอินเตอร์ไรท์	๖	หนองบอน	โกสุมพิสัย
๒	โกสุมพืชผล	๒	หัวขวาง	โกสุมพิสัย
๓	ร้านรัตนมงคล	๑๒	หัวขวาง	โกสุมพิสัย
๔	โชคอำนวย	๖	ยางน้อย	โกสุมพิสัย
๕	สหกรณ์การเกษตรโกสุมพิสัย	๕	ยางน้อย	โกสุมพิสัย

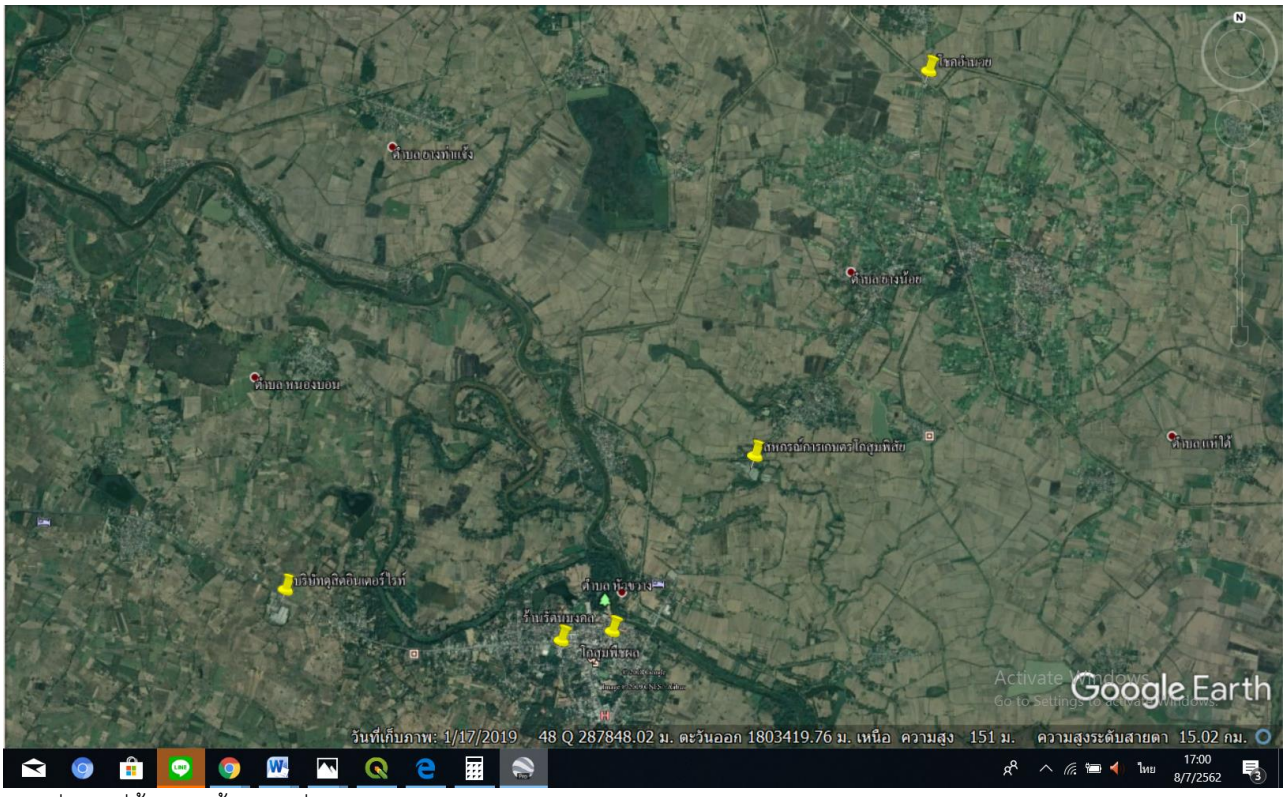

ภาพที่ ๑๕ ที่ตั้งจุดรับซื้อข้าว (ที่มา : การสำรวจ, ๒๕๖๒)

จากการเข้าร่วมโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร ได้นำเครื่องมือและเทคโนโลยี มาปรับปรุงวิธีการรับขึ้นทะเบียนปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร และการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การนำเครื่องจับพิกัดภูมิศาสตร์ GPS มาใช้ในการจัดเก็บพิกัดที่ตั้งแปลง วัดขนาดพื้นที่ และร่วมมือกับ GISTDA ในการใช้แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมมาค้นหาพิกัดและวาดผังแปลงด้วยโปรแกรม GISagro การพัฒนาการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Qgis และใช้แผนที่ Google Map ในการค้นหาพิกัดและวาดผังแปลงรวมทั้งได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนพร้อมวาดผังแปลงด้วยคอมพิวเตอร์แท็ปเล็ต (Tablet) ผ่าน FAARMis Application ในปี ๒๕๖๐ ให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัด

จากข้อมูลวาดแปลง ตัดยอดวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒ พบว่าตำบลเหล่ามีข้อมูลการวาดแปลง จำนวน ๒,๗๗๗ แปลง และมีการปลูกพืชเศรษฐกิจหลายหลายชนิด เช่น ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ยางพารา ไม้ผล(มะม่วง) พืชผักอื่นๆกล้วยน้ำว้าแก้วมังกร ข้าวเจ้า ข้าวโพดรับประทานฝักสด ข้าวโพดเลี้ยง

สัตว์ ข้าวโพดหวาน ข้าวเหนียว ผักอื่นๆ มะม่วง มันสำปะหลังโรงงาน ไม้ผลอื่นๆ ยางพารา หญ้าเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน รายละเอียดภาพที่ ๑๒

ภาพที่ ๑๖ ข้อมูลจากการวาดแปลง

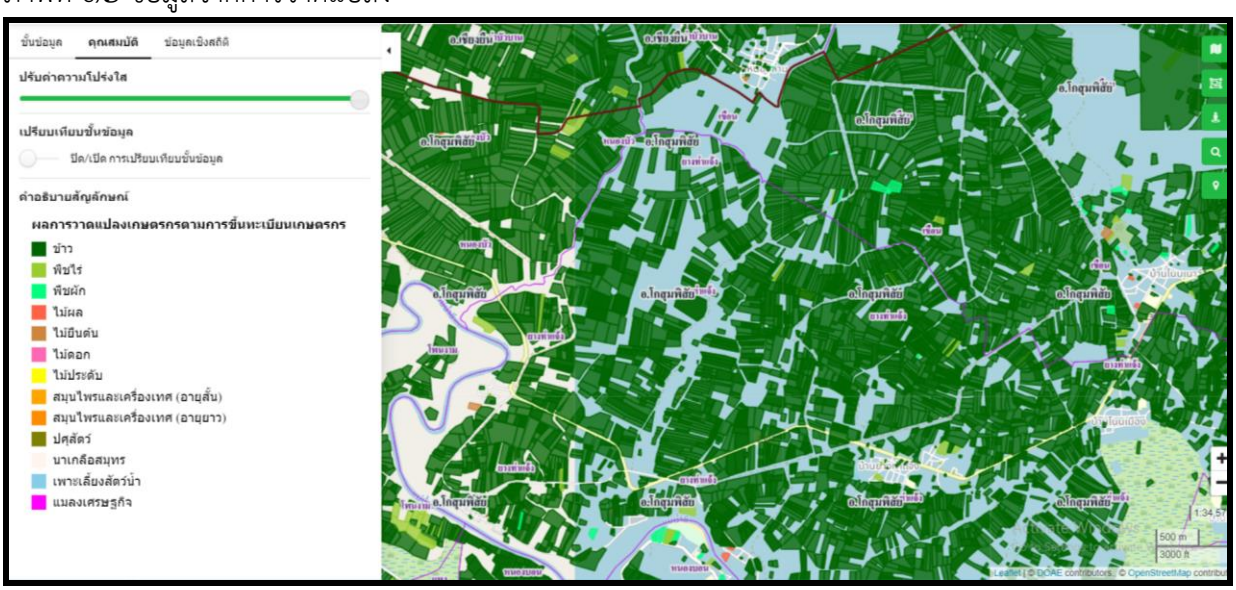

ภาพที่ ๑๗ ข้อมูลการวาดแปลง (ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๔

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๔
http://ssmap.doae.go.th/geofarmer/Report/ParcelReport

๒.๑.๒ ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข

ตารางที่ ๒๐ แสดงประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาและแนวทางการแก้ไข

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบล เป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชน ที่ประสบปัญหา)	ความสำคัญเร่งด่วน
๑. ด้านพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร ๑.๑ ทรัพยากรดิน	- ดินค่อนข้างเป็นดินทราย และมีโครงสร้างค่อนข้างแน่นทึบ	- ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักอัตรา ๑-๒ ตันต่อไร่ ไถกลบตอซังพืชลงดิน ได้แก่ ฟางหรือตอซังข้าว ต้นข้าวโพด หรือเศษพืชตระกูลถั่ว ในช่วงการเตรียมดิน ไถกลบพืชปุ๋ยสด จากพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ โสนอัฟริกัน ถั่วพุ่ม หรือถั่วเขียว โดยใช้เมล็ดพันธุ์ อัตรา ๕-๗ กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกก่อนทำนาเป็นระยะเวลา ๓๕-๕๐ วัน และเมื่อออกดอก ๕๐ % จึงไถกลบปลูกพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ กระถินยักษ์ หรือถั่วมะแฮะ บริเวณคันนา แล้วทำการตัดใบหรือกิ่งอ่อนสับกลบเป็นปุ๋ยพืชสด	ทุกหมู่บ้าน	ทุกหมู่บ้าน
๑.๒ ทรัพยากรน้ำ	- แหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้งไม่เพียงพอ	- สร้างแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร - ขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร		

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบล เป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชน ที่ประสบปัญหา)	ความสำคัญเร่งด่วน
๒. ด้านการผลิตและการตลาด (ตามรายชนิดที่สำคัญ) ๒.๑ ข้าว	- ราคาผลผลิตตกต่ำ	- ประกอบอาชีพเสริม - ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น	ทุกหมู่บ้าน	ทุกหมู่บ้าน
๓. ด้านเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ๓.๑ การรวมกลุ่ม	- การรวมกลุ่มของเกษตรกรไม่เข้มแข็ง - เกษตรกรขาดความรู้เรื่องการผลิตการตลาด	- จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่ออำนาจในการต่อรองราคาผลผลิต - จัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อการแปรรูปผลผลิตจากข้าว - จัดตั้งกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	ทุกหมู่บ้าน	ทุกหมู่บ้าน
๔. ด้านการแปรรูปผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ๔.๑ การแปรรูปข้าว	- ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการแปรรูป	- จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อผลิตข้าวที่มีคุณภาพ - ศึกษานวัตกรรมการแปรรูปโดยสถาบันการศึกษาในพื้นที่หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ	ทุกหมู่บ้าน	ทุกหมู่บ้าน

๒.๒ การจัดทำ TOWS Matrix

การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตรอำเภอศรีสมเด็จ ใช้หลักการวิเคราะห์สภาพวิธี SWOT Analysis เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อนและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อให้ทราบถึงโอกาสอุปสรรคที่มีผลกระทบเพื่อกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ ๒๑ แสดงการวิเคราะห์ TOWS Matrix สภาพแวดล้อม อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ปัจจัยภายใน / ปัจจัยภายนอก	**จุดแข็ง (Strengths : S)** ๑. มีพื้นที่ปลูกข้าวเยอะทุกหมู่บ้าน ๒. มีพืชเศรษฐกิจหลังฤดูทำนา (ยาสูบ) สร้างรายได้เสริมให้แก่เกษตรกร ๓. ใกล้ตัวจังหวัดการคมนาคมขนส่งสะดวก	**จุดอ่อน (Weaknesses : W)** ๑. มีปัญหาเรื่องการรวมกลุ่มของเกษตรกร ๒. เกษตรกรยังขาดความมีความรู้เรื่องการผลิต/ตลาด/แปรรูป ๓. ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ๔.แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรในช่วงฤดูแล้งไม่เพียงพอ ๕.พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว
โอกาส (Opportunities : O) ๑. มีแหล่งรับซื้อผลผลิต ๒. มีหน่วยงานราชการให้ความรู้แก่เกษตรกร เช่น สถานีพัฒนาที่ดิน สำนักงานสหกรณ์ ฯลฯ ๓. มีแหล่งท่องเที่ยวด้านศาสนาและวัฒนธรรม ที่สำคัญ	**SO กลยุทธ์เชิงรุก** ๑. การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว (S๑+O๒) ๒. แปรรูปผลผลิตจากข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า (S๑+O๒)	**WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข** ๑. การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิตข้าวพันธุ์ดี (W๑+O๒) ๒. การรวมกลุ่มเกษตรเพื่อแปรรูปผลผลิตจากข้าว (W๑+O๒)
ภาวะคุกคาม (Threats : T) ๑. ราคาผลผลิตแปรปรวน ๒. ฝนทิ้งช่วง (ภัยธรรมชาติ) ๓. ผลผลิตตกต่ำ	**ST กลยุทธ์ป้องกัน** ๑. รวบรวมผล ผลิตและแปรรูปจำหน่ายในรูปแบบกลุ่ม (S๑+T๑) ๒. สร้างแหล่งเก็บน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร (S๑+T๒) ๓. ขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร (S๑+T๒) ๔. ปรับปรุงบำรุงดิน (S๑+T๓)	**WT กลยุทธ์เชิงรับ** ๑. รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างอาชีพเสริม เช่น การปลูกพืชอายุสั้น,ปลูกพืชใช้น้ำน้อย (W๑+T๒) ๒. การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต (W๑+T๒) ๓. ทำการเกษตรแบบผสมผสาน (W๕+T๑+T๓)

กำหนดเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

๑. กลยุทธ์เชิงรุก
   ๑.๑ การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว
   ๑.๒ แปรรูปผลผลิตจากข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า
๒. กลยุทธ์เชิงแก้ไข
   ๒.๑ การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิตข้าวพันธุ์ดี
   ๒.๒ การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแปรรูปผลผลิตจากข้าว
๓. กลยุทธ์ป้องกัน
   ๓.๑ รวบรวมผลผลิตและแปรรูปจำหน่ายในรูปแบบกลุ่ม
   ๓.๒ สร้างแหล่งเก็บน้ำในพื้นที่การเกษตร
๔. กลยุทธ์เชิงรับ
   ๔.๑ รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างอาชีพเสริม เช่น การปลูกพืชอายุสั้น,ปลูกพืชใช้น้ำน้อย

บทที่ ๓
ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล

๓.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า

๓.๑.๑ ข้าว

เป้าหมาย : เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวที่คุณภาพ

กลยุทธ์ : การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว

โครงการที่ ๑ โครงการวิเคราะห์ดินและผสมปุ๋ยใช้เองเพื่อลดต้นทุนการผลิต

โครงการที่ ๒ โครงการพัฒนาคุณภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าวGAP

๓.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร

๓.๒.๑ การรวมกลุ่มเกษตรกร

เป้าหมาย : เพื่อจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรแปรรูปผลผลิตจากข้าว

กลยุทธ์ : การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิตข้าวพันธุ์ดี

โครงการที่ ๑ โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

โครงการที่ ๒ โครงการ ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลยางท่าแจ้ง

๑. ชื่อโครงการ การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๑. หลักการและเหตุผล

ดินเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตพืชที่สำคัญ ซึ่งดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกควรมีอินทรียวัตถุ ประมาณ ๕ % โดยปริมาตร แต่พื้นที่การเกษตรของประเทศไทย ๑๔๙.๒๕ ล้านไร่ เป็นดินที่มีอินทรียวัตถุ ต่ำกว่า ๑.๕ % ประมาณ ๙๘.๗ ล้านไร่ โดยอินทรียวัตถุมีความสำคัญในการช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดิน และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งต้นทุนการผลิตในส่วนของปุ๋ยเคมี เฉลี่ยสูงถึงร้อยละ ๒๓ และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เรื่องดิน และการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง

ดังนั้น เพื่อยกระดับความรู้ด้านดินและปุ๋ยให้แก่เกษตรกร และช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถจัดการดินและใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้อง เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตได้ด้วยตนเอง จึงเห็นควรดำเนินการโครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อฝึกอบรมให้ความรู้กับเกษตรกร เกี่ยวกับการตรวจวิเคราะห์หาค่า NPK และความเป็นกรดด่างในดิน และการใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดในนาข้าว ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพของชุมชนทางด้านการพัฒนาการเกษตร

๒. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรและปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตร โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันเกษตรกร ชุมชน มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยตนเองโดยให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

๓. เพื่อให้มีการบริการทางด้านการเกษตร และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแบบผสมผสานสามารถให้บริการแก่เกษตรกร โดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

๓. เป้าหมาย

จำนวน ๖๐ คน ประกอบด้วย

- คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลยางท่าแจ้ง
- อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ๑๐ หมู่บ้าน
- หมอดินอาสา ๑๐ หมู่บ้าน
- ผู้แทนเกษตรกร/ผู้นำชุมชน ๑๐ หมู่บ้าน

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกันยายน

๕. พื้นที่ดำเนินการ

หมู่ ๑ - ๑๐ ตำบลยางท่าแจ้ง

๖. กิจกรรม

ที่	กิจกรรม	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑	จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ								
๒	ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.								
๓	ประสานงานกับกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง								
๔	ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ								
๕	มอบปัจจัยการผลิต								
๖	ดำเนินการตามโครงการฯ								
๗	ติดตามและประเมินผล								

๗. วิธีการดำเนินงาน

๑. จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ (จากแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล)

๒. ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.

๓. ประสานงานกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

๔. ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ

๕. ดำเนินการตามโครงการฯ

๖. ติดตามและประเมินผล

8. งบประมาณ งบประมาณทั้งสิ้น จำนวน ๑๙,๕๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นเก้าพันห้าร้อยบาทถ้วน)

รายละเอียด ดังนี้

กิจกรรม ฝึกอบรมให้ความรู้กับเกษตรกร **<u>เป็นเงิน ๑๙,๕๐๐ บาท</u>**

๑. ค่าอาหารว่างพร้อมเครื่องดื่ม จำนวน ๖๐ คน X ๒๕ บาท X ๒ มื้อ เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท

๒. ค่าอาหารกลางวัน จำนวน ๖๐ คน X ๕๐ บาท X ๑ มื้อ เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท

๓. ค่าจ้างเหมาจัดทำป้ายไวนิลโครงการ เป็นเงิน ๓๐๐ บาท

๔. ค่าจ้างเหมาจัดทำป้ายแผนที่กลุ่มชุดดิน เป็นเงิน ๑๕๐ บาท

๕. ค่าวิทยากร จำนวน ๓ ชั่วโมงๆ ละ ๖๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๘๐๐ บาท

๖. ค่าจัดซื้อสมุด / ปากกา / ซองพลาสติกใส่เอกสาร เป็นเงิน ๑,๒๐๐ บาท

- สมุด จำนวน ๖๐ เล่มๆ ละ ๕ บาท เป็นเงิน ๓๐๐ บาท
- ปากกา จำนวน ๖๐ ด้ามๆ ละ ๕ บาท เป็นเงิน ๓๐๐ บาท

- ซองพลาสติกใส่เอกสาร จำนวน ๖๐ ซองๆ ละ ๑๐ บาท เป็นเงิน ๖๐๐ บาท

๗ วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม เป็นเงิน ๑๐,๐๕๐ บาท

๗.๑ ค่าจัดซื้อปุ๋ยเคมี เป็นเงิน ๒,๕๐๐ บาท

- ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ (ยูเรีย แม่ปุ๋ยเอ็น) จำนวน ๑ กระสอบ
- ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๘-๔๖-๐ (ไดแอมโมเนียมฟอสเฟต แม่ปุ๋ยพี) จำนวน ๑ กระสอบ
- ปุ๋ยเคมีสูตร ๐-๐-๖๐ (โพแทสเซียมคลอไรด์ แม่ปุ๋ยเค) จำนวน ๑ กระสอบ

๗.๒ ค่าจัดซื้อชุดตรวจสอบ N P K และกรดด่างในดิน เป็นเงิน ๗,๕๕๐ บาท

- เฉพาะน้ำยาเติม จำนวน ๒ ชุดๆ ละ ๓,๗๗๕ บาท เป็นเงิน ๗,๕๕๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

1. เกษตรกรมีความรู้กับเกี่ยวกับการเก็บตัวอย่างดิน การตรวจวิเคราะห์หาค่า NPK และความเป็นกรดด่างในดิน และการใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดในนาข้าว

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันเกษตรกร ชุมชน มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตร

3. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหัวขวาง มีการให้บริการทางด้านการพัฒนาการเกษตร และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแบบผสมผสาน

๑. โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

๑. หลักการและเหตุผล

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานในการดำรงอยู่ของเกษตรกร ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน อดออม มีความเพียร มีสติ ใช้ปัญญา และความรอบคอบในการทำงาน เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๒. วัตถุประสงค์

๕.๑ เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

๕.๒ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการผลิต การแปรรูปและบรรจุภัณฑ์

๕.๓ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศูนย์ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างเครือข่าย

๓. เป้าหมาย

เกษตรกรตำบลยางท่าแจ้ง ๑ หมู่บ้าน ๓๐ ราย

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกันยายน

๕. พื้นที่ดำเนินการ

๑ หมู่บ้านในตำบลยางท่าแจ้ง

๖. กิจกรรม

ที่	ชื่อกิจกรรมย่อย	เป้าหมาย	หน่วยนับ	งบประมาณรวม (บาท)

๑	อบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร	๓๐	ราย	๙,๐๐๐
๒	ศึกษาดูงาน	๓๐	ราย	๑๒,๐๐๐

ที่	กิจกรรม	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑	จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ								
๒	ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.								
๓	อบรมถ่ายทอดความรู้								
๔	ศึกษาดูงาน								
๗	ติดตามและประเมินผล								

๗. วิธีการดำเนินงาน

๗.๑ กิจกรรมที่ ๑. อบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร

เกษตรกรตำบลยางท่าแจ้ง จำนวน ๓๐ ราย

เงื่อนไขวิธีการดำเนินงาน

ดำเนินการหมู่บ้านส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ๑หมู่บ้าน จำนวน ๓๐ ราย จำนวน ๒ ครั้ง

๑) จัดทำเวทีชุมชน หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาทักษะ โดยเน้นตามความต้องการของกลุ่ม

๒) เมื่อได้หลักสูตรตามความต้องการในเรื่องที่จะอบรมแล้วกำหนดแผนการอบรมให้ดำเนินการอบรมเกษตรกร

๗.๒ กิจกรรมย่อยที่ ๒. ศึกษาดูงาน

พื้นที่ดำเนินการ กลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน บ้านดงน้อย หมู่ ๔ ตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๓๐ ราย

เงื่อนไขและวิธีการดำเนินงาน

๑) ประชุมเพื่อคัดเลือกสถานที่ศึกษาดูงาน

๒) กำหนดแผนปฏิบัติงาน

๓) พาสมาชิกกลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านดงน้อย หมู่ ๔ ตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูน จำนวน ๓๐ รายศึกษาดูงาน

๔) สรุปรายงาน ส่งอำเภอ/จังหวัด

๘. งบประมาณ ๒๑,๐๐๐ บาท

กิจกรรมที่ ๑. อบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม งบประมาณดำเนินการ ๙,๐๐๐ บาท

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

๑) ค่าอาหารสำหรับเกษตรกร จำนวน ๓๐ รายๆละ ๒ มื้อๆ ละ ๑๐๐ บาท

เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท

๒) ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่มเกษตรกร จำนวน ๓๐ รายๆ ละ ๔ มื้อๆ ละ ๒๕ บาท

เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๙,๐๐๐ บาท

กิจกรรมย่อยที่ ๒. ศึกษาดูงาน

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม งบประมาณดำเนินการ จำนวน ๑๒,๐๐๐ บาท

๑) ค่าเบี้ยเลี้ยงเกษตรกร ๑ วันจำนวน ๓๐ รายๆ ละ ๒๐๐ บาท เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท

๒) ค่าพาหนะเหมาจ่ายจำนวน ๑ วันๆละ๓๐ รายๆละ ๑๕๐ บาท เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท

๓) ค่าติดตามและชดเชยน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๒,๐๐๐ บาท

๙.ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๓๐ รายมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและสามารถนาไปปฏิบัติได้จริง

๒. ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข

๓. สมาชิกได้เสริมสร้างความรู้การนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการผลิตการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐาน

๔. ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยมีความเข้มแข็ง

๕. ขยายผลความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชน

ตัวชี้วัด

๑.เกษตรกรจำนวน ๓๐ ราย ได้รับการส่งเสริมอาชีพ

๒.เกิดการเรียนรู้สำหรับเกษตรกร จำนวน ๓๐ ราย

๒. โครงการ ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลยางท่าแจ้ง

หลักการและเหตุผล

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอันดับหนึ่งของตำบลยางท่าแจ้ง จากผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของตำบลยางท่าแจ้ง มีพื้นที่ทำนาทั้งหมด ๑๓,๗๔๐.๓๙ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรทำนาเป็นอาชีพหลัก โดยมีจำนวน ๑,๐๘๖ ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งหมด ๑,๓๕๕ ครัวเรือน ซึ่งโดยปกติสภาพทั่วไปในการทำนามักจะประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ไม่มีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี มีการปนเปื้อนของโรคแมลง และเกษตรกรมักจะนำมาใช้ทำพันธุ์จึงทำให้ผลผลิตต่ำไม่มีคุณภาพ และเกษตรกรมักจะนำมาใช้ทำพันธุ์ในปีต่อไป

ในปีที่ผ่านมาสภาพการทำนาของตำบลโพนงาม สภาพปัญหาสภาวะแห้งแล้ง ทำให้คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ลดลง ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวดีในปีต่อไป ทั้งนี้ยังขาดปัจจัยสนับสนุนในการผลิตอย่างต่อเนื่อง เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้สารอินทรีย์วัตถุ ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสนับสนุนให้ชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี เพื่อให้เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างเพียงพอในการผลิตข้าวให้มีประสิทธิภาพได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ และเพื่อให้เกษตรกรได้ทดลองจัดทำแปลงสาธิตข้าวพันธุ์ดี เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

๓. วัตถุประสงค์

๒.๑เพื่อให้เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างเพียงพอในการผลิตข้าวให้มีประสิทธิภาพได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ

๒.๒เกษตรกรผู้ร่วมโครงการทุกหมู่บ้านจะได้จัดทำแปลงสาธิตข้าวพันธุ์ดี และได้รับความรู้โดยผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

๒.๓ เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารกลุ่ม/กองทุน

๓ เป้าหมาย

๓.๑ เกษตรกรทุกหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างน้อยหมู่บ้านละ ๕ คน

๓.๒ ตำบลยางท่าแจ้งมีกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างน้อย ๑ กองทุน วงเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท

๔ ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน กันยายน ๒๕๖๖-๒๕๗๐

๕ พื้นที่ดำเนินการ

หมู่ ๑-๑๐ ตำบลยางท่าแจ้ง

๖ **กิจกรรม**

ที่	กิจกรรม	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑	จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ	■							
๒	ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.		■						
๓	ประสานงานกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว			■	■				
๔	ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ				■				
๕	มอบปัจจัยการผลิต					■			
๖	ดำเนินการตามโครงการฯ						■	■	
๗	ติดตามและประเมินผล								■

๗ **วิธีการดำเนินงาน**

๗.๑ จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ (จากแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล)

๗.๒ ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.

๗.๓ ประสานงานกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

๗.๔ ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ

๗.๕ มอบปัจจัยการผลิต

๗.๖ ดำเนินการตามโครงการฯ

๗.๗ ติดตามและประเมินผล

๘ **งบประมาณ**

งบประมาณ ชุมชน จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ดังนี้

- ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี กข. ๖ จำนวน ๓,๐๐๐ กก.ๆ ละ ๑๕ บาท เป็นเงิน ๔๕,๐๐๐ บาท
- ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์ จำนวน ๘,๐๐๐ กก.ๆ ละ ๑ บาท เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท
- ค่าวัสดุโครงการ(พิธีมอบปัจจัยการผลิต,การฝึกอบรม) เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท
- ค่าติดตามประเมินผล เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน)

๙ **ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน**

๙.๑ เกษตรกรผู้ร่วมโครงการทุกครัวเรือนได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ ภารกิจและการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง เกษตรกรในพื้นที่ตำบลยางท่าแจ้ง มีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีใช้ในการผลิตข้าวทุกครัวเรือน ครัวเรือนละไม่ต่ำกว่า 4 ไร่

๙.๒ เกษตรกรมีความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนและมีกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวของตำบลอย่างน้อย 1 กองทุน วงเงิน 50,000 บาท

๙.๓ เกษตรกรมีผลผลิตเพิ่มขึ้นทุกครัวเรือนและทำให้มีรายได้เพิ่มปีละ 1,000–3,000 บาทต่อครัวเรือน

ตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรได้เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างน้อยครัวเรือนละ 4 ไร่ (20 กก.)

๒. มีกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างน้อย 1 กองทุน วงเงิน 50,000 บาท

๓. เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยและมีรายได้เพิ่มปีละ 1,000–3,000 บาท/ครัวเรือน

โครงการพัฒนาคุณภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าวGAP

หลักการและเหตุผล

กรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการยกระดับศักยภาพการแข่งขันและการหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง การปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร โดยการปรับเปลี่ยนจาการผลิตสินค้าเกษตรขั้นปฐม เป็นสินค้าเกษตรแปรรูปที่มีมูลค่าสูง มีคุณภาพและมาตรฐานสากล สามารถสร้างความเชื่อมโยงทางด้านวัตถุดิบกับประเทศเพื่อนบ้านและลดระดับการผลิตสินค้าขั้นปฐม ที่สูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขัน ลงสู่ระดับที่จำเป็นสำหรับการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและพลังงาน จัดระบบการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่และความต้องการของตลาดตั้งแต่ต้นน้ำ ถึงปลายน้ำทั้งด้านกายภาพและเศรษฐกิจ รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเกษตรจากกิจการเจ้าของคนเดียว เป็นการประกอบการในลักษณะสหกรณ์ ห้างหุ้นส่วน และบริษัทเพื่อให้เกิดการประหยัดจากขนาด พิจารณาพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และแหล่งน้ำ ใช้เทคโนโลยีการผลิตในระดับที่เหมาะสม ใช้กลไกตลาดในการป้องกันความเสี่ยง ตลอดจนส่งเสริมและเร่งขยายผลแนวคิดการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และระบบเกษตรกรรมยั่งยืน สอดคล้องกับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางการพัฒนากลุ่มจังหวัด ภายใต้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ศักยภาพและบริบทของการพัฒนา รวมทั้งสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ภายใต้วิสัยทัศน์ “ศูนย์กลางอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร เชื่อมโยง การบริการ การท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ สู่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง” โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเกษตรในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพการผลิตการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีพืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่ กลุ่มจังหวัด ได้แก่ “ข้าว” ที่เป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ๑ ใน ๓ ชนิด (ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง) ที่กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าการผลิต มีการบริหารจัดการการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

สถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตกระแสความต้องการสินค้าปลอดภัยตามวิถีธรรมชาติ วิถีเกษตรอินทรีย์เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ที่ใส่ใจต่อสุขภาพ การปกป้องสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และสวัสดิภาพ

สัตว์ มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นโอกาสที่เกษตรกรต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป การทำเกษตรแบบวิถีธรรมชาติ/วิถีอินทรีย์ในลักษณะเกษตรกรรมยั่งยืน พึ่งพาเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การเพิ่มมูลค่าจากเมล็ดธัญพืช การใช้มูลสัตว์เป็นปุ๋ยสำหรับฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดิน ระบบการผลิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร

ส่วนใหญ่ในกลุ่มจังหวัดที่ได้เริ่มการสนับสนุนส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ แต่การส่งเสริมยังคงไม่คลอบคลุมพื้นที่ จึงต้องมีการส่งเสริมต่อเนื่อง ทั้งนี้การผลิตข้าวหอมมะลิซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของกลุ่มจังหวัด ยังประสบปัญหาตั้งแต่กระบวนการผลิต ขาดปัจจัยการผลิตที่ดี ขาดการเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ดี ประสิทธิภาพการผลิตโดยเฉพาะความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ พบการระบาดของโรคและศัตรูพืชระบาดในพื้นที่ เกษตรกรยังคงมีความต้องการในการพัฒนาองค์ความรู้โดยเฉพาะเรื่องเกษตรอินทรีย์ และการตรวจรับรองมาตรฐาน การพัฒนาบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศยังคงมีความจำเป็นเนื่องจากจะเป็นเครื่องมือช่วยในการวางแผนการผลิตได้เป็นอย่างดี การสร้างมูลค่าเพิ่มจากข้าวหอมมะลิ เป็นแป้งข้าวหอมมะลิ และผลิตภัณฑ์ต่างๆ ยังคงต้องมีการพัฒนา รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางการจำหน่าย เชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าวครบวงจร โดยเฉพาะในพื้นที่แปลงใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม ส่งเสริมการพัฒนาปัจจัยการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ การบริหารจัดการพื้นที่การเกษตรด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ส่งเสริมการผลิตข้าวสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว เชื่อมโยงเครือข่ายด้านการผลิต และการตลาดในสถาบันเกษตรกร รวมทั้งการติดตามนิเทศงาน และประเมินผลโครงการ การทำเกษตรอินทรีย์นอกจากจะทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคปลอดภัย เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังสามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเป็นที่ต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้น และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้เพิ่มให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรและชุมชน นำมาซึ่งความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนของเกษตรกรต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าวอินทรีย์ครบวงจรตามระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

๒. เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้ผลิตในด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาดข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวอินทรีย์ ในรูปแบบกลุ่มให้มีความเข็มแข็ง สามารถบริหารจัดการผลผลิต และการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับฟาร์มขนาดใหญ่

๓.เป้าหมาย

ดำเนินการในพื้นที่ ๑๐ หมู่บ้าน ๑๐ กลุ่ม เกษตรกร ๑๐๐ ราย

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน กันยายน ๒๕๖๖-๒๕๗๐

๕. พื้นที่ดำเนินการ

หมู่ ๑-๑๐ ตำบลยางท่าแจ้ง

๖. กิจกรรม

กิจกรรม	ระยะเวลาที่ดำเนินการ			
	ต.ค.–ธ.ค. ๖๑	**ม.ค.–มี.ค. ๖๒**	**เม.ย.–มิ.ย. ๖๒**	**ก.ค.–ก.ย. ๖๒**
ส่งเสริมการผลิตข้าวสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์				
๑. ฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร	✓	✓		
๒. ศึกษาดูงานการผลิตและการแปรรูปข้าวGAP		✓		
๓. ติดตามประเมินผล		✓	✓	✓

ที่	กิจกรรม	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑	จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ	■							
๒	ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.		■						
๓	ประสานงานกับศูนย์วิจัย			■	■				
๔	ศึกษาดูงานการผลิตและการแปรรูปข้าว GAP				■				
๖	ดำเนินการตามโครงการฯ						■	■	
๗	ติดตามและประเมินผล								■

๗. วิธีการดำเนินงาน

๗.๑ กิจกรรมที่ ๑. อบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร

เกษตรกรตำบลยางท่าแจ้ง จำนวน ๑๐๐ ราย

เงื่อนไขวิธีการดำเนินงาน

ดำเนินการหมู่บ้านส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ๑-๑๐หมู่บ้าน จำนวน ๑๐๐ ราย จำนวน ๑ ครั้ง

๑) จัดทำเวทีชุมชน หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาทักษะ โดยเน้นตามความต้องการของกลุ่ม

๒) เมื่อได้หลักสูตรตามความต้องการในเรื่องที่จะอบรมแล้วกำหนดแผนการอบรมให้ดำเนินการอบรมเกษตรกร

๗.๒ กิจกรรมย่อยที่ ๒. ศึกษาดูงาน

พื้นที่ดำเนินการ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๑๐๐ ราย

เงื่อนไขและวิธีการดำเนินงาน

๑) ประชุมเพื่อคัดเลือกสถานที่ศึกษาดูงาน

๒) กำหนดแผนปฏิบัติงาน

๓) พาสมาชิกศึกษาดูงานในพื้นที่.....

๔) สรุปรายงาน ส่งอำเภอ/จังหวัด

๘. งบประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาท

กิจกรรมที่ ๑. อบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม งบประมาณดำเนินการ ๑๕,๐๐๐ บาท

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

๑) ค่าอาหารสำหรับเกษตรกร จำนวน ๑๐๐ รายๆละ ๑ มื้อๆ ละ ๑๐๐ บาท

เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

๒) ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่มเกษตรกร จำนวน ๑๐๐ รายๆ ละ ๒ มื้อๆ ละ ๒๕ บาท

เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๕,๐๐๐ บาท

กิจกรรมย่อยที่ ๒. ศึกษาดูงาน

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม งบประมาณดำเนินการ จำนวน ๔๕,๐๐๐ บาท

๑) ค่าเบี้ยเลี้ยงเกษตรกร ๑ วันจำนวน ๑๐๐ รายๆ ละ ๒๐๐ บาท เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท

๒) ค่าพาหนะเหมาจ่ายจำนวน ๑ วันๆละ๑๐๐ รายๆละ ๑๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท

๓) ค่าติดตามและชดเชยน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นเงิน ๕,๕๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๔๕,๐๐๐ บาท

๙.ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑๐๐ รายมีความรู้ความเข้าใจการผลิตสินค้า GAPเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและสามารถนาไปปฏิบัติได้จริง

๒. สมาชิกได้เสริมสร้างความรู้การนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการผลิตการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐาน

๓. ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยมีความเข้มแข็ง

ตัวชี้วัด

๑.เกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย ได้รับการส่งเสริมอาชีพ

๒.เกิดการเรียนรู้สำหรับเกษตรกร จำนวน ๑๐๐ ราย

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง.๒๕๖๒. ฝ่ายทะเบียนและบัตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม.จำนวนประชากรในตำบลยางท่าแจ้ง. กระทรวงมหาดไทย.

กรมการพัฒนาชุมชน.๒๕๖๒. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม.**ข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๖๔.** กระทรวงมหาดไทย.

กระทรวงคมนาคม. **ชั้นข้อมูลเส้นทางถนน** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

กรมควบคุมมลพิษ. ๒๕๖๒ **รายงานสถานการณ์และคุณภาพอากาศประเทศไทย** แหล่งที่มา : http://air๔thai.pcd.go.th/webV๒/station.php?station=๔๖t

กรมพัฒนาที่ดิน. **ชั้นข้อมูลชุดดิน** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

กรมพัฒนาที่ดิน. **การใช้ประโยชน์ที่ดิน** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

กรมพัฒนาที่ดิน. **ระดับความเหมาะสมของพื้นที่** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

กรมชลประทาน. แหล่งที่มา :http://ridceo.rid.go.th/khonkaen/datamid/pm_lompai.html

กรมส่งเสริมการเกษตร.๒๕๕๔.ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลยางท่าแจ้ง สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. **แผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลยางท่าแจ้ง(พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔).** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๔. **ระบบบริการข้อมูลแผนที่ส่งเสริมการเกษตร** แหล่งที่มา : https:// ssmap.doae.go.th/ssmap/

กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๔. **รายงานผลการวาดแปลง** แหล่งที่มา : http://ssmap.doae.go.th/geofarmer/

กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๔. **ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร** แหล่งที่มา : https://production.doae.go.th/

กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๔. **ระบบทะเบียนกลางกรมส่งเสริมการเกษตร** แหล่งที่มา : https://farmer.doae.go.th/

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล .กลุ่มระบบข้อมูลทรัพยากรน้ำบาดาล กรม ทรัพยากรน้ำบาดาล แหล่งที่มา :http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/Krabi.files/

กรมอุตุนิยมวิทยา แหล่งที่มา : https://www.tmd.go.th

เว็บไซต์ไทยตำบลดอทคอม. **ข้อมูลตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย มหาสารคาม** แหล่งที่มา : http://www.thaitambon.com/tambon/๔๐๐๖๐๒

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ๒๕๕๗. **ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๔๕) จำแนกตามสาขาการผลิต จังหวัดมหาสารคาม**

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1
คำอธิบายกลุ่มชุดดิน

กลุ่มชุดดินที่ ๔ จำนวน ๑๕๒๒๙.๓๐ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำที่มีอายุยังน้อย ปฏิกิริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

สมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำพา มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มหรือที่ราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำเลวหรือค่อนข้างเลว มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวหรือดินเหนียวจัด หน้าดินอาจแตกระแหงเป็นร่องในฤดูแล้ง และอาจมีรอยถูไถลในดิน ดินบนมีสีดำ หรือเทาเข้ม ดินล่างมีสีเทา น้ำตาล น้ำตาลอ่อนหรือเทาปนเขียวมะกอก มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลือง สีเหลือง สีน้ำตาลแก่ หรือสีแดง อาจพบก้อนปูน หรือก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีสในชั้นดินล่าง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย แต่ถ้าดินมีก้อนปูนปะปนจะมีปฏิกิริยาเป็นกลางหรือด่างปานกลาง

การใช้ประโยชน์ ใช้ทำนา บางแห่งยกร่อง เพื่อปลูกพืชผักหรือผลไม้ ซึ่งมักจะให้ผลผลิตค่อนข้างสูง

ปัญหา โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็งและแตกระแหง ทำให้ไถพรวนยาก ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว ไถพรวนขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม ไถกลบตอซัง ปล่อยไว้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หว่านโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมื่ออายุ ๕๐-๗๐ วัน ปล่อยทิ้งไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ ๓๕-๔๐ วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่ข้าวขาดน้ำหรือทำนาครั้งที่ ๒ หรือใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตร ร่องแปลงปลูกอยู่สูงจากระดับน้ำที่เคยท่วม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑๕-๒๕ กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูกปลูกพืชไร่หรือพืชผัก

กลุ่มชุดดินที่ ๗ จำนวน ๘๒๖.๐๘ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินเหนียวลึกมากทีเกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกิริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

สมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินทีเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำพบในบริเวณทีราบตะกอนน้ำพา มีสภาพพื้นทีเป็นทีราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกทีมีการระบายน้ำเลวหรือค่อนข้างเลว เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวหรือดินเหนียวสีเทาแก่ ดินล่างเป็นดินเหนียว สีน้ำตาลอ่อน สีเทาหรือสีน้ำตาลปนเทา พบจุดประสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดงปะปนตลอดชันดิน ปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงด่างปานกลาง

การใช้ประโยชน์ ใช้ทำนา ถ้าหากมีการชลประทานและการจัดการทีดี สามารถทำนาได้ ๒ ครั้ง ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง ในช่วงฤดูแล้ง บริเวณทีมีแหล่งน้ำ ใช้ปลูกพืชล้มลุก พืชไร่ พืชผัก หรือยาสูบ

ปัญหา โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็ง ทำให้ไถพรวนยาก ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชทีไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว ไถพรวนขณะทีดินมีความชื้นทีเหมาะสม ไถกลบตอซัง ปล่อยไว้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หว่านโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมืออายุ ๕๐-๗๐ วัน ปล่อยทิ้งไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ ๓๕-๔๐ วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงทีข้าวขาดน้ำหรือทำนาครังที ๒ หรือใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตร ร่องแปลงปลูกอยู่สูงจากระดับน้ำที่เคยท่วม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑๕-๒๕ กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชทีปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูกปลูกพืชไร่หรือพืชผัก

กลุ่มชุดดินที่ ๑๗ จำนวน ๑๓๕.๔๒ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินร่วนหยาบทีเกิดจากตะกอนลำน้ำ มีชันแน่นทึบภายในความลึก ๑๐๐ ซม. จากผิวดิน ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นด่างเล็กน้อย การระบายน้ำค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

สมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินทีเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือจากการสลายตัวผุพัง แล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณทีราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ ส่วนใหญ่มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกทีมีการระบายน้ำค่อนข้างเลว เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทราย ดินล่างเป็นชันดินแน่นทึบ มีเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินเหนียว สีน้ำตาลอ่อนและสีเทา มีจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาลแดง บางแห่งอาจมีศิลาแลงอ่อนปะปนอยู่ด้วย มีปฏิกิริยาเป็นกรดจัดมากถึงด่างปานกลาง

การใช้ประโยชน์ มักปล่อยเป็นทีรกร้างว่างเปล่าหรือเป็นป่าละเมาะเล็กๆ บางพื้นที่ใช้ทำนา แต่มักให้ผลผลิตต่ำ

ปัญหา เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายทีมีชันดานภายในความลึก ๑๐๐ ซม. จากผิวดิน ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนน้ำนาน และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชทีไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว ไถกลบตอซัง ปล่อยทิ้งไว้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หว่านโสนอัฟริกัน หรือโสนอินเดีย ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมืออายุ ๕๐-๗๐ วัน ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๑๖-๘ ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ ๓๕-๔๕ วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงทีข้าวขาดน้ำหรือใช้ทำนาครั้งที่ ๒ หรือปลูกพืชไร่ พืชผักหรือพืชตระกูลถัวหลังเก็บเกี่ยวข้าว ทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตรหรือถึงชันดานแข็ง มีคันดินอันแน่นล้อมรอบ ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒๐-๓๕ กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชทีปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูกปลูกพืชไร่หรือพืชผัก

กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ จำนวน ๑๓๘๖.๑๘ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินร่วนละเอียดลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

สมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือการสลายตัวผุพังอยู่กับที หรือการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของวัสดุเนื้อหยาบที่ส่วนใหญ่มาจากหินตะกอน พบบริเวณพื้นที่ดอน ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นจนถึงเนินเขา หรือเป็นพื้นที่ภูเขา เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนละเอียดที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินมีสีน้ำตาล สีเหลืองหรือแดง และอาจพบจุดประสีต่างๆ ในชั้นดินล่าง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง

การใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่นมันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ปอ งา และถั่ว บางแห่งใช้ปลูกไม้ผล และไม้ยืนต้น

ปัญหา ดินปนทราย เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายและดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในบริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับชะล้างพังทลายของหน้าดิน

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ขุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒๐-๓๕ กิโลกรัม/หลุม ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การทำขั้นบันได หรือการสร้างคันดิน ปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชแซม วัสดุคลุมดิน ทำแนวรั้วหรือทำฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น ในช่วงเจริญเติบโตก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและมีระบบการให้น้ำในแปลงปลูก พื้นที่ที่เป็นกรดจัดมาก ควรใช้วัสดุปูน ๐.๕-๑.๐ กิโลกรัม/หลุม

ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก เลือกพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หว่านเมล็ดถั่วพร้า ๘-๑๐ กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดถั่วพุ่ม ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบระยะออกดอก ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีวัสดุคลุมดิน ปลูกพืชหมุนเวียน หรือปลูกพืชสลับเป็นแถบ พัฒนาแหล่งน้ำและระบบการให้น้ำในแปลงปลูก พื้นที่ที่เป็นกรดจัดมาก ควรใช้วัสดุปูน ๒๐๐-๓๐๐ กิโลกรัม/ไร่ ปลูกพืชผักหรือผลไม้

กลุ่มชุดดินที่ ๓๘ จำนวน ๑๐๓.๙๘ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินร่วนหยาบลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดเนื้อหยาบ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดหรือเป็นกลาง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

สมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของพวกวัสดุเนื้อหยาบ เป็นพื้นที่ดอน ที่มีสภาพพื้นที่เป็น

ลูกคลื่นจนถึงเนินเขา หรือเป็นพื้นทีภูเขา เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนหยาบ ดินมีสีน้ำตาล สีเหลืองหรือแดง และอาจพบจุดประสีต่างๆ ในชันดินล่าง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง

การใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด และถัว บางแห่งมีสภาพเป็นป่าละเมาะหรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ปัญหา เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย พืชทีปลูกมีโอกาสเสียงต่อการขาดแคลนน้ำได้ง่าย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดินโดยเฉพาะบริเวณทีมีความลาดชันสูง

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ขุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒๐-๓๕ กิโลกรัม/หลุม ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ทำขั้นบันได คันดิน ปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชแซม วัสดุคลุมดิน ทำแนวรัวหรือทำฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก เลือกพื้นทีค่อนข้างราบเรียบ ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หว่านเมล็ดถัวพร้า ๘-๑๐ กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดถัวพุ่ม ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบระยะออกดอก ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีวัสดุคลุมดิน ปลูกพืชหมุนเวียน หรือปลูกพืชสลับเป็นแถบ พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มชุดดินที่ ๒๐ จำนวน ๒๐๗๗.๖๒ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินร่วนหยาบลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำเนื้อหยาบ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง การระบายน้ำเลวถึงค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

สมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินทีเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณทีราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ ส่วนใหญ่มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน มีสภาพพื้นทีราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกทีมีการระบายน้ำค่อนข้างเลว เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนหยาบ โดยมีเนื้อดินบนเป็นพวกดินร่วนปนทรายหรือดินทรายปนดินร่วน ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย สีพื้นเป็นสีเทาหรือสีน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีเหลืองปนน้ำตาล และอาจพบมีศิลาแลงอ่อนในดินชันล่าง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกลาง

การใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่ในฤดูฝนใช้ปลูกข้าว บางแห่งยังคงสภาพเป็นป่าอยู่

ปัญหา เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนน้ำนาน และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว ข้าว ไถกลบตอซัง ปล่อยทิ้งไว้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (โสนอัฟริกัน หรือโสนอินเดีย ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมืออายุ ๕๐-๗๐ วัน ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๑๖-๘ ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ ๓๕-๔๕ วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงทีข้าวขาดน้ำหรือใช้ทำนาครังที่ ๒ หรือปลูกพืชไร่ พืชผักหรือพืชตระกูลถัวหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตร และมีคันดินอัดแน่นล้อมรอบ ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒๐-๓๕ กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำชลประทานและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูกปลูกพืชไร่หรือพืชผัก

แนวทางแก้ไขดินมีปัญหาจังหวัดมหาสารคาม

ดินเค็ม

- เลือกปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ต้องเน้นพืชทนเค็มและพืชชอบเค็ม เช่น ข้าวทนเค็ม และปลูกไม้ยืนต้นหรือไม้โตเร็วที่มีรากลึก และในการปลูกควรเลือกพื้นที่ที่มีคราบเกลือไม่มากนัก และมีน้ำชลประทานสำหรับใช้ในการเพาะปลูกด้วย
- ปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยพืชสด ร่วมกับเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ เพื่อปรับโครงสร้างของดิน
- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ควรมีวัสดุคลุมดินเพื่อป้องกันไม่ให้เกลือขึ้นมาอยู่ที่ผิวดิน

ดินตื้น

- เลือกปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ต้องเน้นพืชที่มีระบบรากสั้น เช่น พืชไร่หรือพืชผัก นอกจากนี้ยังสามารถปลูกไม้ผลบางชนิดที่มีระบบรากไม่ลึกมากได้ เช่น มะม่วง น้อยหน่า มะขาม เป็นต้น
- ปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยพืชสด ร่วมกับผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน เช่น สาร พด.ต่างๆ
- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เนื่องจากเสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน ในกรณีที่ปลูก

พืชไร่ ควรมีการจัดระบบปลูกพืชให้เหมาะสม เช่น ปลูกพืชสลับเป็นแถบหรือปลูกพืชคลุมดินร่วมด้วย

ดินตื้นถึงชั้นหินพื้น

- เลือกปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ควรเป็นพืชที่มีระบบรากตื้น เช่น พืชไร่หรือพืชผัก และปรับปรุงดินด้วยผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดินด้วยสาร พด. ต่างๆ ร่วมกับการใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก

- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปลูกพืชสลับเป็นแถบ ปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชหมุนเวียน ทำแนวรั้วหญ้าแฝก เป็นต้น

- หลีกเลี่ยงการปลูกไม้ยืนต้นเพราะรากพืชไม่สามารถชอนไชลงไปในดินชั้นล่างได้ ส่งผลให้พืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้

ดินตื้นและมีความลาดชันสูง

- หลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่ในบริเวณดังกล่าว เนื่องจากเสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน ควรปล่อยไว้ให้คงสภาพตามธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้หรือไม้พุ่ม

- ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ดังกล่าว ควรปลูกไม้ผลบางชนิด เช่น น้อยหน่า มะม่วง มะขาม เป็นต้น และควรมีการจัดระบบปลูกพืชให้เหมาะสม ปรับปรุงดินด้วยผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดินด้วยสาร พด. ต่างๆ ร่วมกับการใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก

- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ที่ทำการเกษตร เช่น ทำแนวรั้วหญ้าแฝก ปลูกพืชสลับเป็นแถบหรือปลูกพืชคลุมดินต่างๆ เพื่อลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินและเป็นการช่วยเก็บความชื้นไว้ในดิน และพืชสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

ดินทรายจัด

- พืชไร่หรือพืชผัก ควรจัดระบบการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปีร่วมกับปลูกพืชบำรุงดิน มีวัสดุคลุมดิน ปลูกพืชสลับเป็นแถบ อาจใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมด้วยเพื่อปรับโครงสร้างของดิน และเนื่องจากสภาพพื้นที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดน้ำสูงจึงต้องจัดการน้ำอย่างเหมาะสมเพื่อให้พืชสามารถใช้น้ำได้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพราะตามสภาพธรรมชาติดินชนิดนี้มีความสามารถในการอุ้มน้ำได้ต่ำ

- ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ในแปลงควรปลูกพืชปุ๋ยสด ปลูกพืชคลุมดินหรือปลูกพืชแซม นอกจากนี้ควรจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมด้วย เช่น ทำฐานปลูกเฉพาะต้น ทำแนวรั้วหญ้าแฝกและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และเก็บความชื้นไว้ในดินเพื่อให้พืชนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ดินเหนียวจัด

- พืชไร่หรือพืชผัก ควรมีการไถแหวกร่อง เพื่อช่วยให้ดินมีการระบายน้ำดีขึ้นและควรปรับปรุงดินด้วยอินทรียวัตถุปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกหรือปลูกพืชปุ๋ยสดร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ไถพรวนและปลูกพืชตามแนวระดับ มีวัสดุคลุมดิน ปลูกพืชหมุนเวียน หรือปลูก

พืชสลับเป็นแถบ มีการจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูกอย่างเหมาะสมเพื่อให้พืชสามารถใช้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ นอกจากนี้ควรจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมด้วย เช่น การสร้างคันดิน ทำขั้นบันได ปลูกพืชคลุมดิน มีวัสดุคลุมดิน ปลูกพืชแซม ทำแนวรั้วหรือฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น และจัดหาแหล่งน้ำสำหรับใช้ในฤดูแล้ง

พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน

- หลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่ในบริเวณดังกล่าว เนื่องจากมีความลาดชันสูงมาก เสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายและสูญเสียหน้าดิน ควรรักษาไว้ให้เป็นป่าตามธรรมชาติและสร้างสวนป่า หรือใช้ปลูกไม้ใช้สอยโตเร็ว

- ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ จำเป็นต้องมีการศึกษาทรัพยากรของแต่ละพื้นที่หรือโครงการต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสมของดินสำหรับการปลูกพืชชนิดต่างๆ และจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมด้วย เช่น ปลูกพืชคลุมดิน ทำแนวรั้วหญ้าแฝก และขุดหลุมปลูกเฉพาะต้น โดยไม่มีการทำลายไม้พื้นล่างเพื่อรักษาเสถียรภาพของดินและเป็นการช่วยเก็บความชื้นไว้ในดินเพื่อให้พืชสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

แนวทางการจัดการดินมีปัญหา(ดินทราย)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	**ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน**	**แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ**
ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง ๑.พันธุ์ไวต่อช่วงแสงปลูกได้เฉพาะ ฤดูนาปี ได้แก่ น้ำสะกุย ๑๙, หางยี ๗๑, เหนียวอุบล ๑, เหนียวอุบล ๒, ขาวดอกมะลิ ๑๐๕, เหนียวสันป่าตอง, ชุมแพ ๖๐,ขาวปากหม้อ ๑๔๘, ขาวตาแห้ง ๑๗, กข ๖, กข ๘ และ กข ๑๕ ๒.พันธุ์ไม่ไวต่อช่วงแสงปลูกได้ทั้งฤดูนาปีและนาปรัง ได้แก่ กข ๑, กข ๒, กข ๓, กข ๔, กข ๕, กข ๗,กข ๙, กข ๑๐, กข ๑๑, กข ๒๑, กข ๒๓, สุพรรณบุรี ๖๐ ๒, พิษณุโลก ๖๐-๒, ข้าวหอมคลองหลวง๑, ปทุมธานี๑,สุรินทร์ และเหนียวสกลนคร ๓.พันธุ์ข้าวที่ทนเค็ม ได้แก่ ขาวดอกมะลิ๑๐๕, ขาวตาแห้ง ๑๗, คำผาย ๔๑, เก้ารวง ๘๘,ขาวปากหม้อ ๑๔๘, กข ๑, กข ๖, กข ๗, กข ๘ และ กข ๑๕	- สภาพพื้นที่นาบางแห่งมีความลาดเทเล็กน้อย น้ำขังในกระทงนาไม่สม่ำเสมอ ทำให้ขาดน้ำ	แก้ไขโดยปรับกระทงนาให้สม่ำเสมอ ถ้าเป็นไปได้นำวิธีการจัดรูปแปลงนามาปฏิบัติ (land reshape)
	- ดินค่อนข้างเป็นดินทราย และมีโครงสร้างค่อนข้างแน่นทึบ	แก้ไขโดยเพิ่มอินทรียวัตถุให้แก่ดิน ดังนี้ - ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักอัตรา ๑-๒ ตันต่อไร่ - ไถกลบตอซังพืชลงดิน ได้แก่ ฟางหรือตอซังข้าว ต้นข้าวโพด หรือเศษพืชตระกูลถั่ว ในช่วงการเตรียมดิน - ไถกลบพืชปุ๋ยสด จากพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ โสนอัฟริกัน ถั่วพุ่ม หรือถั่วเขียว โดยใช้เมล็ดพันธุ์ อัตรา ๕-๗ กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกก่อนทำนาเป็นระยะเวลา ๓๕-๕๐ วัน และเมื่อออกดอก ๕๐ % จึงไถกลบ - ปลูกพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ กระถินยักษ์ หรือถั่วมะแฮะ บริเวณคันนา แล้วทำการตัดใบหรือกิ่งอ่อนสับกลบเป็นปุ๋ยพืชสด
	- บางพื้นที่เป็นดินเค็ม	แนวทางแก้ไข และปรับปรุงดินเค็ม - เลือกพันธุ์ข้าวที่ทนเค็มมาปลูก - ปล่อยให้น้ำขังในแปลง ๒-๓ วัน แล้วระบายออก จะช่วยลดความเค็มของดินได้ - ปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้ ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักอัตรา ๔-๕ ตันต่อไร่อย่างต่อเนื่อง จะทำให้ดินร่วนซุยและช่วยชะล้างเกลือออกไป ทำให้ความเค็มของดินลดลง ใส่วัสดุปรับปรุงดิน ได้แก่ แกลบ และขี้เลื่อย เป็นต้น ซึ่งอัตราการใส่แกลบที่เหมาะสม ๒-๕ ตันต่อไร่ เพื่อให้ดินไม่แน่นทึบ รากพืชชอนไชได้สะดวก ทำให้ต้นข้าวแข็งแรงต้านทานโรคได้ดี ไถกลบพืชปุ๋ยสด ซึ่งได้แก่

		โสนอัฟริกัน โสนคางคก และอื่นๆ ก่อนปลูกข้าวประมาณ ๓ เดือน แล้วไถกลบเมื่อพืชปุ๋ยสดอายุ ๖๐ วัน และพักดิน ๓๐ วัน ก่อนปลูกข้าว

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ชนิดพืช	**ปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่ดิน**	**แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ**
ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง(ต่อ)	- บางพื้นที่เป็นดินเค็ม	- ควรปลูกไม้ยืนต้นที่ทนเค็ม เช่น ต้นกระถินออสเตรเลีย บนคันนาเพื่อลดการแพร่กระจายเกลือไปยังพื้นที่ข้างเคียงที่ไม่เป็นดินเค็ม
	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำหรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	แก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้ - อัตราปุ๋ย สำหรับข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๓ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ หรือใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อไร่ และปุ๋ยสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยให้ใส่ช่วงปักดำสำหรับนาหว่านใส่หลังข้าวงอก ๑๕-๒๐ วัน ครั้งที่ ๒ ระยะข้าวแตกกอใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๓ กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งที่ ๓ ระยะออกช่อดอกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๓ กิโลกรัมต่อไร่ - อัตราปุ๋ยสำหรับข้าวไวต่อช่วงแสง ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่หรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ ช่วงปักดำ สำหรับนาหว่านใส่หลังข้าวงอก ๑๕ - ๒๐ วัน ครั้งที่ ๒ ระยะออกช่อดอก ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
พืชไร่ และ พืชผัก	- ดินค่อนข้างเป็นทราย ความชื้นในดินต่ำ	แก้ไขโดยเพิ่มอินทรียวัตถุให้แก่ดิน ดังนี้ - ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก อัตรา ๒ ตันต่อไร่ - ไถกลบพืชปุ๋ยสดจากพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ ปอเทือง ถั่วพุ่ม ถั่วดำ หรือ โสน ต่างๆ เมื่อพืชปุ๋ยสดออกดอกได้ประมาณ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ก่อนปลูกพืช ๒ สัปดาห์ - ใช้วัสดุคลุมดิน เช่น ฟางข้าวหรือเศษพืชต่างๆ เพื่อรักษาความชื้นแก่ดิน - พัฒนาแหล่งน้ำเสริม เพื่อป้องกันการขาดแคลนน้ำ ทำให้ดินแห้ง โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง
อ้อย	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้ ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๗๕ กิโลกรัมต่อไร่ รองก้นร่องพร้อมปลูก ครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๔๐ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยโรยข้างแถวปลูกแล้วพรวนดินกลบ เมื่ออ้อยอายุประมาณ ๒-๓ เดือน สำหรับอ้อยตอ จะใช้ปุ๋ยและอัตราเดียวกันและใส่ ๒ครั้ง ครั้งแรกหลังจากทำการตัดแต่งตอ ประมาณ ๑-๔ สัปดาห์ ครั้งที่ ๒ หลังจากใส่ครั้งแรกประมาณ

		๒-๓ เดือน - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ อัตราเจือจาง ๑ : ๕๐๐ ฉีดพ่นแปลงปลูกและต้นอ้อย ทุก ๒๐ วัน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	**ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน**	**แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ**
มันสำปะหลัง	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๒๐-๘-๒๐ อัตรา ๗๕-๘๐ กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยเคมีสูตร ๒๑-๗-๑๔ อัตรา ๖๐ กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อมันสำปะหลังอายุประมาณ ๑-๓ เดือน โดยใส่ข้างแถวปลูกแล้วพรวนกลบ - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยการไถกลบพืชปุ๋ยสด เมื่ออายุ ๖๐ วัน และหว่านปุ๋ยคอกก่อนปลูก
ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๓๐-๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกรองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ หลังปลูก ๒๐-๒๕ วัน หรือใส่ครั้งเดียวก่อนปลูกหรือหลังปลูก ๒๐-๒๕ วัน - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตรฉีดพ่นหรือรดลงดินทุกๆ ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๑๖-๘ อัตรา ๗๕ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกรองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ เมื่อข้าวโพดอายุ ๓-๔ สัปดาห์ - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐0 มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตรฉีดพ่นหรือรดลงดินทุกๆ ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล
ข้าวโพดผักสด ได้แก่ข้าวโพดหวานและข้าวโพดข้าวเหนียว	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ หรือปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๓๕ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ แบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกรองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ เมื่ออายุได้ ๓-๔ สัปดาห์ - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตร ฉีดพ่นหรือรดลงดินทุก ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ชนิดพืช	**ปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่ดิน**	**แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ**
แตงโม	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้ ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ รองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๔-๑๐-๓๐ อัตรา ๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อแตงโมอายุ ๓๐ วัน - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตร ฉีดพ่นหรือรดลงดินทุก ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล
พืชผักต่างๆ พืชผักรับประทานใบ และลำต้น เช่นคะน้า	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	แก้ไขโดยใช้เทคโนโลยีชีวภาพ ดังนี้ - ใช้ปุ๋ยอินทรีย์สูตร พด.๒ จำนวน ๑๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง โดยเจือจาง

ผักกาดขาว กะหล่ำปลี และกะหล่ำดอก		ด้วยน้ำ ๑๐๐ ลิตร ฉีดพ่นหรือรดลงดินทุก ๑๐ วัน แก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยเคมีตามชนิดของพืช ดังนี้ - ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๒๐-๑๐-๑๐ อัตรา ๕๐-๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกหลังปลูก ๕-๗ วัน ครั้งที่ ๒ เมื่ออายุประมาณ ๓ สัปดาห์
พืชผักรับประทานผล เช่น พริก มะเขือเทศ มะเขือต่าง ๆ และแตงต่าง ๆ	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๖๐-๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกหลังย้ายกล้า ๗ วัน และครั้งที่ ๒ หลังจากใส่ครั้งแรก ๒๐-๒๕ วัน หรือใส่ปุ๋ยสูตร ๘-๒๔-๒๔ อัตรา ๔๐-๕๕ กิโลกรัมต่อไร่ รองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๒๕-๓๕ กิโลกรัมต่อไร่ หรือใส่ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐-๑๕ กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากใส่ครั้งแรก ๒๐-๒๕ วัน หรือใส่ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑๐๐-๑๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ หลังปลูก ๒๐-๒๕ วัน
ไม้ผล-ไม้ยืนต้น	- ดินเป็นทราย ความชื้นในดินต่ำ	- เพิ่มอินทรียวัตถุในดิน โดยใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก อัตรา ๓-๕ กิโลกรัมต่อหลุมตอนเตรียมหลุมปลูก - ใช้วัสดุคลุมโคนต้น เช่น ฟางข้าว เศษหญ้า ใบไม้ หรือปลูกพืชคลุมดินระหว่างแถวไม้ผลหรือไม้ยืนต้น เพื่อช่วยรักษาความชื้นในดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ชนิดพืช	**ปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่ดิน**	**แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ**
ไม้ผล-ไม้ยืนต้น(ต่อ)	- ดินเป็นทราย ความชื้นในดินต่ำ	- พัฒนาแหล่งน้ำเสริมในการปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งดินจะแห้งทำให้พืชที่ปลูกขาดน้ำ
มะม่วง	-ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	แก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ตามชนิดของพืช ดังนี้

		- ก่อนปลูกรองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอกในอัตรา ๕-๑๐ กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับ ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๐.๓ กิโลกรัมต่อต้น - อายุ ๓ ปี ขึ้นไปซึ่งเป็นช่วงให้ผลผลิต จะแบ่งระยะการใส่ปุ๋ยเป็น ๔ ระยะ ดังนี้ ระยะบำรุงต้นหลังเก็บเกี่ยวใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อ ต้น และให้ซ้ำอีกครั้งเมื่อมะม่วงแตกใบอ่อน ชุดที่ ๒ ระยะสร้างตาดอกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น สำหรับมะม่วงอายุ ๒-๔ ปี มะม่วงอายุ ๕-๗ ปี ใส่อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้น และ มะม่วงอายุ ๘ ปี ขึ้นไปใส่อัตรา ๕ กิโลกรัมต่อต้น ระยะบำรุงผลใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ระยะปรับปรุงคุณภาพผลผลิต ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๓-๑๓-๒๑ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น
มะขาม	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	- ใส่ปุ๋ยคอก อัตรา ๒๕ กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับปุ๋ยเคมี ดังนี้ ยังไม่ให้ผลผลิต ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น โดย แบ่งใส่ ๓ ครั้งต่อปี ให้ผลผลิตแล้ว ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๓-๑๓-๒๑ อัตรา ๐.๕ กิโลกรัมต่อต้น โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง คือ ต้นและปลายฤดูฝน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ลำไย	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	- ใส่ปุ๋ยคอกอัตรา ๒๕ กิโลกรัมต่อต้น และใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้ อายุ ๑-๓ ปี ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น อายุ ๔ ปี ช่วงต้นเดือนสิงหาคม ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และ ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับใช้ปุ๋ยสูตร ๐-๕๒-๓๔ อัตรา ๐.๒ กิโลกรัมต่อต้นต่อน้ำ ๒๐ ลิตร ฉีดพ่นทุก๗ วัน ประมาณ ๓ ครั้ง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน เพื่อไม่ให้ลำไยแตกใบใหม่ อายุ ๕ ปี ซึ่งเป็นช่วงให้ผลผลิต ให้กระตุ้นการแตกใบอ่อนชุดที่ ๑ และชุดที่ ๒ โดยใช้ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ช่วงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงพักตัวพร้อมต่อการออกดอกให้ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้น ช่วงติดผลใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ก่อนเก็บผลผลิต ๑ เดือนใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น หลังเก็บผลผลิตใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑.๕ กิโลกรัมต่อต้นและ ใส่ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น
กล้วย	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	- ใส่ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก อัตรา ๔.๕ กิโลกรัมต่อหลุม และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น โดยแบ่งใส่ ๓ ครั้ง เมื่อกล้วยอายุ ๑ เดือน ๔ เดือน และระยะออกดอก

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ยางพารา	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	- รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยเคมีสูตร ๐-๓-๐ อัตรา ๑๗๐ กรัมต่อหลุมร่วมกับใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในอัตรา ๕ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี ในช่วงปีที่ ๒-๖ให้ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๒๐-๘-๒๐ โดยในปีที่ ๑ ใช้อัตรา ๓๐๐ กรัมต่อต้นต่อปี ปีที่ ๒ ใช้อัตรา ๔๕๐ กรัมต่อต้นต่อปี ปีที่ ๓ ใช้อัตรา ๔๖๐ กรัมต่อต้นต่อปี ปีที่ ๔ ใช้อัตรา ๔๘๐ กรัมต่อต้นต่อปี ปีที่ ๕ ใช้อัตรา ๕๒๐ กรัมต่อต้นต่อปี ปีที่ ๖ ใช้อัตรา ๕๔๐ กรัมต่อต้นต่อปี - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพโดยใช้เศษใบยางพาราที่ร่วงหล่นทำปุ๋ยหมักสูตรพด. ๑ และผสมจุลินทรีย์ป้องกันโรคราและโคนเน่าของพืชโดยใช้สูตร พด.๓ โรยใส่ระหว่างแถวต้นยางพารา ๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่พร้อมนำปุ๋ยอินทรีย์น้ำอัตราเจือจาง ๑ : ๕๐๐ ฉีดพ่นระหว่างแถวยางพาราที่โคนต้นสูงขึ้นมาจากพื้นดิน ประมาณ ๒ เมตร ทุก ๒ เดือน
ยูคาลิปตัส	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หรือสูตรอื่นที่มีธาตุอาหารใกล้เคียงกัน อัตรา ๕๐ กรัมต่อต้นต่อครั้ง โดยใส่ ๓ ครั้ง ครั้งแรกรองก้นหลุมก่อนปลูก ครั้งที่ ๒ หลังปลูก

		๑๕ วัน และครั้งที่ ๓ ใส่ช่วงปลายฝน เมื่อยูคาลิปตัสอายุ ๒-๔ ปี ให้ใส่ปุ๋ยครั้งละ ๕๐ กรัมต่อต้น ในช่วงปลายฝน
ไม้ผล - ไม้ยืนต้น	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	- พื้นที่ที่มีความชันสูง ใส่ปุ๋ยแบบหลุม โดยขุดหลุมรอบโคน หรือสองข้างลำต้นแล้วกลบ - วางแนวปลูกเป็นแถวตามแนวระดับ แล้วทำการหว่านพืชคลุมดิน

ภาคผนวกที่ 2

รายชื่อคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

****

๑. นายไพฑูลย์ โพธิ์ปัดชา	ประธานกรรมการฯ
๒. นายบุญมี สีสุระ	รองประธาน
๓. นายนิคม แสนสุด	กรรมการ
๔. นายเสกสรร สุวรรณภักดี	กรรมการ
๕. นายหนูพัฒ สีร้อยคำ	กรรมการ
๖. นางสมทรง เวลสล์	กรรมการ
๗. นายชัยชนะ อันเณร	กรรมการ
๘. นายประจวบ สีดามาตร	กรรมการ
๙. นายเป้ย นนทะบูรณ์	กรรมการ
๑๐. นายประธาน แสนเห็มทอง	กรรมการ
๑๑. นายนิพนธ์ จิตบุตร	กรรมการ
๑๒. นายบุญสวน แสงสุวรรณดี	กรรมการ
๑๓. นายนิสิทธิ ดรบัณฑิต	กรรมการ
๑๔. นายสุภาพ พรมดวงศรี	กรรมการ
๑๕. นางสาวกัลยารัตน์ บุตรคำโชติ	กรรมการและเลขานุการ
๑๖. นายพชร สุระทิพย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ภาคผนวกที่ 3

รายชื่ออาสาสมัครเกษตร และผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน

ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ที่	ชื่อ – สกุล	บ้านเลขที่ หมู่ที่	หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก	หมายเลขโทรศัพท์
๑	นายพิจิต หาสีโน	36 หมู่ที่ ๑	3440300665971	061-9612067
๒	นายยุทธนา สุขประทุม	8 หมู่ที่ ๒	3440300405066	094-3677590
๓	นายกฤษดา เถื่อนนาดี	125 หมู่ที่ ๓	3440300553227	084-6007479
๔	นายอมรรัตน์ โอรักษ์	9 หมู่ที่ ๔	3180600191501	099-1326650
๕	นายชัยชนะ อันเณร	102 หมู่ที่ ๕	3440300254467	084-5175322
๖	นายประจวบ สีดามาตย์	79 หมู่ที่ ๖	3440300264608	098-5177991
๗	นายนพดล ปะริเตสัง	88 หมู่ที่ ๗	3440900728427	087-2299954
๘	นายทองมี ดวงลิดี	32 หมู่ที่ ๘	3440300557991	094-2561137
๙	นายอภิสิทธิ์ ชิณแสง	24 หมู่ที่ ๙	3440300824336	083-2874642
๑๐	นายนิพล จิตบุตร	110 หมู่ที่ ๑๐	3440300268824	082-5199032
รวม.....๑๐.....คน				